DAUGAVAS VĒSTNESIS

Maksā 7 Ien.
№ 243, 3. gads

Daugavpils novada komisāra oficiālais laikraksts

Svētdien,
17. oktobrī, 1943. g.

Redakcija: Daugavpilī, Cietokšņa ielā 42. Tālruņi: atbildīgais redaktors 2493, redaktori 2494, saimniecības vadītājs un kantoris 2212, informātori 2211, tālsarunas 2501. Tek. rēķ. p. 5060. Redakcijas pārstāvji: Rīgā, Ādolfa Hitlera (Brīvības) ielā 1, tālr. 31636 un 21550; Rēzeknē, Br. Skrindu ielā 15, tālr. 2301. Abonēšanas maksa: RM 1,75 mēnesī. Abonēšanas nauda iemaksājama visās pasta nodaļās.

Sasālītā vira

E. «Anglija ir smagi vīlusies Itālijas notikumu iekšējā attīstībā, sabiedroto situācija noteikti varēja būt labāka,» saka «Times» un meklē vainīgos, kamdēļ visa notikumu norise ņēmusi anglo-amerikāņiem tik nelabvēlīgu virzienu. Izšķirēju faktoru «Times» saskata vācu ārkārtīgi ātrajā un nesaudzīgajā rīcībā. Otrs «sabiedroto» cerību izjaucējs esot itaļu vispārējā demorālizācija. Šis šķietami nevainīgais izteiciens atkal no jauna pierāda, ka briti un amerikāņi visā nopietnībā ir cerējuši, ka itaļu vienības tūlīt pēc kapitulācijas uzsāks ciņu anglo-amerikāņu pusē.

Kādā citā vietā «Times» atzīstas pavisam atklāti: «Ja Itālija grib, lai to atzīst par līdzkarotāju valsti, tad cīņā tai jāpiedalās daudz nopietnāk, nekā līdz šim.» Badoljo vienību nevaribas ilustrācijai «Times» piemin Rodosas salu, kur itaļi cīņā pret skaitliski nesalīdzināmi vājāku pretinieku cietuši «blamāblu neveiksmi». Šis pie tam neesot vienīgais tamlīdzīga rakstura gadījums.

Pie šiem apstākļiem ir pilnīgi saprotams, ka briti un amerikāņi arvienu vairāk sāk runāt par to, vai vispār bijis vērts ar Badoljo ielaisties. Anglo-amerikāņu nometne nekad neesot Badoljo valdību uzskatījusi par pilnīgi noderīgu instrumentu, bet Badoljo taču varējis, ja ne vairāk, tad dot rīkojumus un pieņemt lēmumus. Citiem vārdiem runājot — anglo-amerikāņi jau no sākta gala zināja, ka Badoljo «valdībai» itaļu tautā aizmugures nav, ko apliecina arī raksturīgais konstatējums, ka galveno fašisma opozīciju veidojušas dažas nepopulāras un bezautoritātes frakcijas. Neraugoties uz visiem šiem apsvērumiem, Badoljo anglo-amerikāņiem nāca kā saukts, jo Badoljo kapitulācija viņu uzbrukumam pret Itāliju piešķīra šķietami «likumīgu pamatojumu.»

Starplaikā Badoljo, labi apzinoties savu lielo nespēku un nenozīmību, dara visu iespējamo, lai paplašinātu savu šauro kompetenču bazi, nekautrējoties jau tā riebīgo nodevību padziļināt atkal un atkal jauniem nelietības aktiem, kā to pierāda viņa būtībā pilnīgi operetiskais «kara pieteikums» Vācijai. Jaunais Badoljo kabinets sevi reklamē par «karalim uzticīgo itaļu valdību», bet ministru kabineta saraksts liecina, ka Badoljo «jaunie vīri» īstenībā ir veci galma aprindu intriganti. Vai šī jaunā «valdība» anglo - amerikāņu acīs izpelnīsies lielāku žēlastību kā vecā, tas pirmā kārtā šķiet atkarīgs no tā, cik labi tai izdosies iejūgties britu un amerikāņu kara ratos. Šo pamācību Badoljo nesen Maltas salā dzirdējis arī no paša Eizenhauera mutes.

Britu sabiedrības neuzticība pret Badoljo vēl arvienu ir ļoti liela. Neraugoties uz Badoljo «kara pieteikumu» Vācijai, vispārējais viedoklis ir tāds, ka šim vīram daudz nevar uzticēties un ka anglo - amerikāņiem pagaidām nav pat vismazākā pamata mainīt savu līdzšinējo nostāju. «Times» un «News Chronicle» ar sašutumu aizrāda, ka Viktors Emanuels vēl arvienu saucoties par Etiopijas karali, bet Badoljo par Adis-Abebas hercogu.

Visvairāk britus pārsteidz Badoljo virsnieku ārliene un uzvešanās. «Žilbinātāji spoži itaļu virsnieki aizņem vislabākās viesnīcas, braukā ar liftiem augšup un lejup, apsveicinoties skandina piešus un lepni pasūta dzērienus,» konstatē «Daily Mail» korespondents un sūdzas par Badoljo virsnieku uzbāzību. Līdzīgā kārtā itaļu virsniekus apraksta arī «Daily Express» korespondents Mūrhēds. Barijas itaļu virsnieki esot «spoži un lieliski». Viņi valkājot spoguļīgi spožus stulmeņus un daudzus zelta aukliu pinumus, neskaitāmas zvaigznes un goda zīmes, ko briti atļaujot vienīgi saviem vecajiem ģenerāļiem.

Visvairāk Mūrhēdu uzjautrinājis kāds ļoti sasmaržojies itaļu karaflotes leitnants ar zelta uzšuvumiem rotātā baltā zīda uniformā. «Tas ir tas virsnieku korpuss, par ko Viktors Emanuels bija atbildīgs un kura reģenerāciju no Musolini puses viņi prata aizkavēt visiem līdzekļiem.» Nodevējiem tagad jāsamierinās ar agrākā ienaidnieka zaimiem un izsmieklu. Britu žurnālists Klifords par Badoljo armiju nodod pilnīgi iznīcinātāju spriedumu: «Es neticu, ka šie itaļi šinī karā vispār būtu kaut ko sasniegušī. Bet ir zīmīgi, ka viņi nemaz nav mēģinājuši to darīt.»

Ģenerālis Žiro cietis autokatastrofā

DNB. Stokholmā, 16. oktobrī. «Nya Dagligt Allehanda» informē, ka nodevējs ģenerālis Žiro kādā inspekcijas braucienā cietis autokatastrofu. Iespējams, ka nelaimes gadījums noticis gollistisku sabotieru rīcības dēļ.

Sīvās tuvcīņās un pretuzbrukumos atsisti jauni boļševiku pārrāvuma mēģinājumi

Kampanijas līdzenumā atvairīti stipri ienaidnieka uzbrukumi

Vadoņa galvenajā mītnē, 1943. gada 16. oktobrī.

Bruņoto spēku virspavēlniecība ziņo:

Austrumos ienaidnieks turpināja uzbrukumus līdzšinējos smaguma punktos. Sevišķi sīvas cīņas turpinās dienvidaustrumos no Kremenčugas, kur boļševiki pēc niknas artilerijas uguns ar stipriem spēkiem uzsākuši uzbrukumus. Arī abās pusēs Ķijevai, ziemeļrietumos no Černigovas, dienvidrietumos no Smoļenskas un Veļikije Luku telpā ienaidnieks stipru aviācijas vienību atbalstā uzsāka jaunus pārrāvuma mēģinājumus. Ienaidnieka pasākumus sīvās tuvcīņās vai tūlīt ievadītos pretuzbrukumos viscaur atsita.

Dienviditalijas frontē Kampanijas līdzenumā vācu izbīdītās kaujas grupas atvairīja skaitliski pārāku britu - ziemeļamerikāņu spēku stiprus uzbrukumus. Šais cīņās iedarbīgi iejaucās ātrie vācu bumbvedēji. Pie Kapujas, ziemeļaustrumos no pilsētas, pret uzbrūkošo ienaidnieku tika izdarīts sparīgs pretuzbrukums. Nodarot pretiniekam asiņainus zaudējumus, ienaidnieku atsvieda atpakaļ. No dienvidu Apenīnu un Ziemeļapūlijas frontes par nozīmīgāku kaujas darbību nav ziņots.

Vācu transporta kuģi pie Elbas salas nogremdēja kādu ienaidnieka artilerijas ātrlaivu. Kāda otra ātrlaiva aizdedzināta.

Karaflotes apsardzības spēki pagājušā naktī Holandes piekrastē nogremdēja kādu britu ātrlaivu.

ĢENERĀLFELDMARŠALS RUNDŠTETS FRANČU VIDUSJŪRAS PIEKRASTĒ

DNB. Berlīnē, 16. oktobrī. Šinīs dienās ģenerālfeldmaršals fon Rundštets (Rundstedt) sīki iepazinās ar aizsardzības iekārtu un iericēm franču Vidusjūras piekrastē. Mēnešiem ilgā darbā starp Alpiem un Pirenejiem radīta spēcīga atvaires sistēma, par kuras cīņas gatavību un atvaires spējām feldmaršals varēja pārliecināties.

Cīņas austrumos atkal pieņēmušās sparā

Maskavas triks ar „ģenerālofensīvu" sabrucis

DNB. Berlīnē, 16. oktobrī. Kamēr pagājušās nedēļas sākumā kaujas darbība austrumu frontē īslaicīgi bija atslābusi, boļševiki šīs nedēļas pēdējās dienās savu spiedienu pret vācu līnijām atkal pastiprināja. Šeit vēlreiz varētu atzīmēt, ka boļševiki arī cīņu atslābuma periodā visai pasaulei turpināja apgalvot, ka austrumu frontē pašreiz norit boļševiku lielofensīva. Šis Maskavas triks tomēr tagad jau galīgi sabrucis un pat Anglijā un Savienotajās valstīs prese un sabiedrība izpratusi, ka šī «ģenerālofensīva» bijusi tikai propaganda. Uz jautājumu, kādēļ Staļina karavadoņi nākuši klajā ar šādu apgalvojumu, atbilde ir pietiekami skaidra — šodien Maskavā sākas angļuamerikāņu un padomju ārlietu ministru konference, un, tai sanākot, boļševiki gribēja rādīt, ka viņi vēl arvien turpina savu 5. jūlijā uzsākto ofensīvu. Šķiet pilnīgi skaidrs, ka šis propagandas triks bija domāts spiediena radīšanai uz anglosakšu valdībām. Savādākais notikums visā pagājušā nedēļā ir tas, ka arī angļiem bija ienākusi prātā tāda pati doma, un arī tie no savas puses kopā ar amerikāņiem sāka pastiprinātus un spēcīgus uzbrukumus vācu pozicijām Dienviditalijā.

Runājot par austrumu fronti, jāaizrāda, ka kopš tā laika, kad vācu fronte sasniegusi Dņepru, ienaidnieks var ziņot tikai par niecīgiem panākumiem. Viņam gan izdevies radīt dažas priekātilta pozicijas Dņepras vidusdaļā un desanta pozicijas pie Pripetas un Sošas, tomēr šo poziciju noturēšana un it sevišķi apgāde ar svalgām vienībām rada smagas raizes. Vācu aviācija nemitīgi apkaro kā ienaidnieka pozicijas, tā arī to apgādes punktus upju pretējos krastos. Ari grenadieri nemitīgos uzbrukumos boļševikiem sagādā sāpīgus un asiņainus zaudējumus. Austrumu frontes dienvidus daļā ienaidnieks trešo reizi, koncentrējot visus iespējamos spēkus un materiālus, pagājušā nedēļā, kā jau ziņots, sāka uzbrukumu Melitopoles — Zaporožjes telpā. Tomēr arī šoreiz panākumus pretinieks neguva. Atstāta gan Zaporožjes pilsēta, bet šim notikumam nav nekāda iespaida uz vācu militārām operācijām dienvidu telpā.

Pagājušā nedēļā boļševiki turpināja pārrāvuma mēģinājumus arī frontes ziemeļu daļā. Gan ar vājākiem, gan ar stiprākiem spēkiem pretinieks bija mēģinājis gūt izšķirējus panākumus. Starp Gomeļu un Veļikije Lukiem risinājās vesela rinda kauju, gan rietumos no Kričevas, rietumos no Smoļenskas, rietumos no Demidovas, gan arī pie Veļižas un dienvidrietumos no Veļikije Lukiem Neveļas pilsētas sektorā. Dažās vietās boļševiki uzbruka ar sevišķi stipriem spēkiem, uzbrūkot pat 8 diviziju sastāvā. Arī šeit, frontes ziemeļu sektorā, boļševiki savus triecienus samaksāja ar lieliem zaudējumiem.

Kā pēdējās ziņas no austrumiem vēsta, boļševiku spēku piepūles smaguma punkti vakar un aizvakar joprojām atradās rietumos no Smoļenskas un ziemeļos no Azovas jūras, kur boļševiki, nerēķinoties ne ar kādiem zaudējumiem, turpināja savus uzbrukumus. Rietumos no Smoļenskas smaga atvaires kauja turpinās jau ceturto dienu. Kopš 12. oktobra boļševiki šeit 80 km platā frontē ziemeļos un dienvidos no Smoļenskas - Minskas šosejas mēģina pārraut vācu līnijas. Kaujas pirmajās dienās tie savu uzbrukumu smagumu balstīja uz stipriem tanku ķīļiem, kas stipras kaujas aviācijas atbalstā mēģināja iztaustīt vācu līnijas, lai atrastu vājās vietas. Vācu artilerijas uguns bija tik spēcīga un precīza, ka ienaidnieka trieciena grupām visur bija jāatkāpjas.

Austrumu frontes ziemeļu daļā vakar un aizvakar valdīja pa daļai dzīva vietēja rakstura kaujas darbība. Ziemeļos no Ilmenes ezera ienaidnieks turpināja stiprus izlūktriecienus. Ļeņingradas frontē boļševiki uzsāka trīs uzbrukumus ar spēkiem līdz divīzijas stiprumam, kas viscaur sabruka vācu vienību līniju priekšā. Dienvidrietumos no Veļikije Lukiem boļševiki nakts tumsas aizsegā mēģināja pārsteigt vācu aizsardzības vienības. Niknās tuvcīņās boļševikus padzina.

Portugale pārkāpusi savu neitrālitāti

DZ. Savā pari plūstošajā sajūsmā par lētajiem panākumiem pie portugaļu valdības, iegūstot atbalsta punktu Azoru salās, britu un amerikāņu laikraksti arvien mazāk cenšas noslēpt tos militāros un politiskos apsvērumus, kas slēpās aiz šīs akcijas.

Pirmā kārtā tā bija drošības nepieciešamība, kas anglo-amerikāņu sabiedrotos jau kopš ilgāka laika pamudināja viņu iekarotājas acis vērst uz Azoru salām. Zemūdeņu briesmas tomēr ir un paliek tas lielais komplekss, zem kura cieš ienaidnieka stratēģija, kā to pirms neilga laika apstiprināja amerikāņu flotes ministra izteicieni. Lai Londona un Vašingtona tic, ka ar lēcienu uz Terceiru viņas ieguvušas ievērojamu drošības faktoru pret zemūdeņu darbību. Kaut tikai viņas nepieviltos. Vācu jūras kara vadībai nemaz nebūtu tik nepatīkami, ja nākotnē ienaidnieka kuģniecības satiksme tiktu vairāk novirzīta pa Azoru ceļu. Starp citu, Vācija par britu un amerikāņu kombinācijām attiecībā uz Azoru salām jau kopš ilgāka laika bija informēta un savlaicīgi spērusi nepieciešamos soļus, lai stātos pretī jaunajai situācijai Atlantikā.

Galvenokārt zviedru laikraksti norādīja uz to, ka britu uzbrukums nav izskaidrojams ar politisku prestiža nepieciešamību vien. Londona apzinās, ka tā loma, kas viņai būs jātēlo gaidāmajā Maskavas konferencē starp Padomju savienību un ZASV, nebūs visai spoža. Tādēļ, pēc zviedru laikrakstu domām, Londonas valdībai nebūs nepatīkami, ja tā konferencē varēs uzrādīt ārpolitiskus panākumus, kuŗus pēc lietu stāvokļa Anglija starp sabiedrotajām varām nu reiz varēja izcīnīt viena pati. Citādāk tas konferences partnerim imponēs, tas ir cits jautājums. Jau tagad amerikāņi pieprasa ievērojamu daļu «panākuma» reālizēšanā un izmantošanā. Tālāk zviedru preses ziņojumos tiek sīki apskatītas vienmēr skaidrāk izteiktās britu-amerikāņu prasības, lai citas neitrālās varas «mācītos no Portugales nostājas». Šinī ziņā britu un amerikāņu laikraksti dod vairāk vai mazāk saprotamus mājienus Spānijai un Turcijai. Sevišķi masīvā un nekaunīgā veidā «Manchester Guardian» izteic savas cerības rakstot, ka arī Turcijai, kad būs pienācis īstais brīdis, vajadzētu pildīt savas saistības pret Angliju.

Portugaļu valdība domāja, ka tā vairs nespēs ilgāk pretoties britu un amerikāņu ar politiskiem un saimnieciskiem spaidiem atbalstītām prasībām. Viņai tādēļ pašai jāapzinās, ka ar to tā ir ielaidusies uz smagu neitrālitātes pārkāpumu. Vai šī maksa to ir vērta, tas, varbūt, drīz jau pierādīsies. «Nya Dagligt Allehanda» aizrāda, ka šī portugaļu piekāpība Azoru jautājumā pamudinās sabiedrotos Lisabonas valdībai uzstādīt jaunas prasības. Šinī sakarībā laikraksts sevišķu uzmanību velti Dienvidafrikas ministru prezidenta Smutsa apciemojumam Londonā un uzsver, ka Dienvidafrikas ūnijai jau no laika gala esot bijusi vēlēšanās «rast ciešākas attiecības» ar portugaļu Afrikas kolonijām. Tādēļ nav izslēgts, ka viens no svarīgākiem Smutsa pārrunu programmas punktiem esot portugaļu Austrumafrikas un Angolas nodošana sabiedroto karaspēka vajadzībām. Katrā ziņā šāda lietu attīstība Zviedriju nepārsteigtu vēl jo vairāk tādēļ, ka rietumu valstis izmantotu arī stāvokli pārējos portugaļu īpašumos, lai Portugali vienmēr vairāk ievilktu savos politiskos un militāros plānos. Šādu lietu norisi, noslēgumā saka laikraksts, Stokholmā tikai nožēlotu, jo tas tikai samazinātu mazo Eiropas neitrālo valstu skaitu.

Britu rūpes par smagajām aviācijas neveiksmēm

DNB. Stokholmā, 16. oktobrī. Neparasti lielie zaudējumi, kuŗus ienaidnieka aviācija cieta uzbrukumos Vācijai 14. oktobrī, pēc «Svenska Dagbladed» Londonas korespondenta ziņām, britiem sagādājuši lielu prātošanu un galvas sāpes. Britu lietpratēji domā, ka vācu aviācija cīņās raida jaunus lidaparātu tipus un ka šis jaunās mašīnas esot lielākas, ātrākas un spēcīgāk apbruņotas kā līdzšinējās. Amerikāņi atzīst, ka pastāvīgi mainīgā vācu iznīcinātāju lidotāju taktika amerikāņu pilotiem sagādājot vislielākās grūtības.

Pēc līdz šim saņemtām ziņām noskaidrots, ka notriekti 139 ienaidnieka lidaparāti, lielāko tiesu četrmotoru bumbvedēji. Modernā gaisa kara vēsturē vēl nevienai gaisa flotei vienas vienīgas dienas laikā nebija jāzaudē vairāk nekā 1500 apkalpes locekļu. Līdz šim saņemti arī ziņojumi par vairāku amerikāņu četrmotoru bumbvedēju piespiedu nolaišanos Šveices territorijā. Bez tam, pēc līdzšinējām pieredzēm, jādomā, ka smago bojājumu dēļ atceļā nosēžoties savos aerodromos būs gājuši bojā vēl vismaz 40—50 amerikāņu lidaparātu. Līdz ar to var rēķināties ar 170—180 ienaidnieka bumbvedēju bojā eju. Šis skaits ir vairāk nekā 50 proc. no visiem uzbrukumā raidītiem ienaidnieka spēkiem. Ar šo neveiksmi amerikāņu aviācija cietusi vissmagāko triecienu kopš savas pirmās parādīšanās Eiropas kara laukos 1941. gada oktobrī.

Gatavosimies Tautas Palīdzības ziedojumu vākšanai!

H. Tichovskis,
tautskolu dir. biedrs

Skolu durvīm veŗoties

Aizejošā vasara bija mūsu dzimtenei pilna nemitīgu rūpju un darba. Kara laika apstākļos un ar sašaurinātu darba spēku bija jāveic lauku darbi. Lai aizstāju laukos iztrūkstošo darba spēku un laikus ievāktu ražu, arī skolotāji un skolēni jau maija pirmajā pusē obligāti iesaistījās lauku darbos. Bez tiešā lauku darba skolas veica arī citus pienākumus: vāca ārstniecības augus, skolotāji piedalījās lauksaimniecības skaitīšanā, lauksaimniecības grāmatu iekārtošanā un citos darbos. Arī izglītības iestāžu vadībai centrā un apriņķos bija daudz darba, lai veiktu visus priekšdarbus jaunā mācības gada uzsākšanā. Tagad sagatavošanās tik tālu veikta, ka šinīs dienās atkal vērsies visu tipu skolu durvis vaļā. Skolēni, fiziski rūdījušies un garīgi atspirguši, atkal ar savām priecīgajām čalām piepildīs koridorus un klases, lai tiektos pēc zinībām, un skolotāji, kaut arī ar zināmām rūpēm un nopietnību vaigā, tomēr ar jaunu sirdsdedzi ķersies pie jaunatnes mācīšanas un audzināšanas, pie tās vadīšanas dzīves kalnā.

Šī lielā kara laiks ir visiem pārbaudījumu un grūtību pilns. Šis grūtības stiprā mērā atsauksies arī skolas darbā. Vispirms daļai skolu lielas grūtības sagādās telpu jautājuma atrisināšana. Pilsētās arī iepriekšējos gados skolu telpas bija nodotas karaspēka vajadzībām, bet šogad daudzām tautskolām arī tuvākā pilsētu apkārtnē savas telpas būs jānodod karaspēkam. Bet šīs neērtības vēl nebūs par šķērsli mācību uzsākšanai. Tā kā vairums lauku skolu joprojām paliks brīvas, bet pilsētās, kaut arī šaurākās telpās, klašu novietošanu varēs atrisināt gan ar komplektu, gan skolu maiņām, ar stundu saīsināšanu vai citādi sašaurinoties, tad cerēsim, ka skolas durvis mūsu bērniem neaizvērsies.

Arī mācības līdzekļu un skolas grāmatu apgāde no centra, ņemot paredzams, atrisināsies sekmīgi. Apgāde jau laikus iesākta, un, ja skolu vadītājiem un tautskolu inspektoriem še aktīvāk talkā nāks pašvaldības un patērētāju biedrības, tad šis darbs veiksies bez sarežģījumiem un vilcināšanās. Pašvaldībām un sabiedrībai jāzina, ka audzināšana un izglītība ir mūsu tautas pastāvēšanas pamats, ka tā jau novērš atsevišķa individa ciešanas un tautas postu, tāpēc tam visiem līdzekļiem jāveicina izglītības darbinieku pūles.

Tagad no katra tautas locekļa tiek prasīts daudz vairāk fiziskas un garīgas piepūles, kā tas ir miera apstākļos. Sevišķi no dažādu iestāžu vadītājiem prasa daudz izdarības, izdomas un siltas sirds. Iestādes vadītājiem jābūt vispacietīgākajiem un savaldīgākajiem, bet ne pēc katra trokšņa vai neatbildīgas baumas saņemot tūlīt pirmajiem čemodānus. Tāds atbildības pilns ir arī skolas pārziņa amats. Viņam kā gādīgam tēvam visur jābūt pirmajam, visur jākārto, visur jāskaidro, jāmierina; viņam jābūt gādīgam pret skolas bērniem un sapratīgam skolotāju vadītājam. Pārzinim jābūt arī savā apkārtnē tai saliņai, ap ko skalojas pagasta ļaužu sabiedriskā dzīve. Pārspeŗot skolas slieksni, skolas pārzinim un skolotājiem jāatstāj aiz sevis ārējās dzīves rūpes un nemiers. Skola ir gaismas, miera un zinību svētnīca. Skolā ir bērns, kas tiecas pēc augšanas, pēc gara barības, pēc līdzsvara, un šīs vērtības bērnam jāsniedz gaišā mierā, nosvērtībā un savaldībā. Karavīrs frontē stāv līdz galam, lai kādas briesmas viņam draudētu, viņam to pavēl pienākuma apziņa un kopējā disciplīna. Tāds karavīrs skolā ir skolotājs. Nav ik minūti jādrebinās par nākotni un nemierīgi jāzīlē, kas no šī kara iznāks (sak', tad atkal varēs strādāt!), bet, atgriežoties skolā, arī pašreizējos apstākļos, ar agrāko sparu un centību jāstrādā un jārisina izglītības jautājumi tālāk.

Mūsdienās arvien vairāk tiek uzsvērts izlases princips. Mēs arī agrākos gados bijām ceļā uz to, bet šai lielajā diferencēšanās laikmetā šī principa reālizēšana veicama kāpinātā laikā. Dzīve pati rāda, ka mūsu skolas svētākais pienākums ne tikai jaunatnei palīdzēt pabeigt vienu vai otru skolu, bet tai arī norādīt tās spējām un dotumiem pareizo dzīves ceļu un katru jaunieti ievadīt viņa būtībai atbilstošā darbā. Ar to mēs negribam atzīt, ka dzīves ceļš jāpašķir tikai apdāvinātiem un spējīgiem, bet pārējie atstājami novārtā. Mūsu pienākums rūpēties vienādi par visiem bērniem. Visiem Latvijas bērniem jādod vispirms obligātā izglītība. Bez tās tautas izglītības un kultūras līmeņa celšanās un izlīdzināšanās visā zemē nav domājama. Ja Rīgā var pilnu tautskolu beigt ap 70% pirmajā klasē iestājušos audzēkņu, tad to var arī Latgalē, Kurzemē. Bet tāpēc te vajaga

Turpinājums 2. lapp.)

Dzimtenes sauksme

1943. g. no 17.—23. oktobrim.

Šai karā, vairāk kā visos citos iepriekšējos, izšķirējs faktors ir karojošo tautu morāle.

Dr. Gebelss.

«Gluži kā suns fābulā, mēs ķersim ēnu un pazaudēsim kaulu. Savās veltīgās ceribās gribēdami būt tie, kas mēs nevaram būt, mēs vairs nebūsim arī tie, kas mēs esam.» Dibinoties uz otrā pasaules kara piedzīvojumiem, pazīstamais angļu rakstnieks Džons Midletons Murejs savā, nesen iznākušajā grāmatā tā raksturo angļu pašreizējo pūļu bezjēdzību — Eiropu atkal ar varu pakļaut zem Anglijas virskundzības. Viņš saskata še bezizredzīgu mēģinājumu, ar kuru Lielbritānija pazaudēs savas pēdējās pozicijas pasaulē.

ŠODIEN LATVIEŠU TAUTAS SVĒTNĪCĀ GULDĪS LĀČPLĒSI — GARĪDZNIEKU

B. Šodien latviešu tautas svētnīcā — Brāļu kapos Rīgā, guldīs dzimtenē pārvestā, Lielvācijā mirušā bijušā armijas un veco strēlnieku mācītāja, Lāčplēša kara ordeņa kavaliera, Pēteŗa Apkalna mirstīgās atliekas. Nelaikis ilgajos gados, pildīdams mūsu karavīru mācītāja pienākumus, bija cieši saaudzis ar latviešu tautu un viņas cīnītājiem. Tagad nelaika piederīgie rūpējušies, lai mācītāja mirstīgās atliekas pārvestu dzimtenē. Svinīgā sēru izvade notiks no Doma baznīcas.

PAR NEKĀRTĪGIEM STUDENTIEM ZIŅOS DARBA PĀRVALDEI

B. Universitātes sekretāriāts ziņo, ka mācības maksa par tekošā mācības gada pirmo semestri nomaksājama no 20. oktobŗa līdz 20. novembrim šādā apmērā: lekciju nauda RM 60; studentu ārstniecības fondam RM 3 un studentu pašvaldībai — arī RM 3 (maksā arī tie, kas no lekciju naudas atsvabināti); par matrikulu — studentu karti — RM 2 (maksā tikai jaunuzņemtie un atpakaļ uzņemtie studenti, kā arī tie, kas pāriet citā fakultātē); par lekciju grāmatiņu — RM 3 (maksā tikai jaunuzņemtie studenti un tie, kas pāriet citā fakultātē, kā arī tie, kam lekciju grāmatiņa apmaināma).

Maksājumi izdarāmi universitātes garderobes telpās šim nolūkam ierīkotā pagaidu kasē: darbdienās, izņemot sestdienas, no plkst. 9.30—14, bet sestdienās no plkst. 9.30—12, nododot «maksāšanas zīmi», kas iepriekš saņemama universitātes kancelejā, iesniedzot apliecību par šovasar nostrādātiem lauku darbiem.

Studentus - studentes, kas savus maksājumus augstāk norādītā laikā nebūs nokārtojuši, uzskatīs par tādiem, kas studijas pārtraukuši, un par viņu izstāšanos no universitātes ziņos Darba pārvaldei, kā to prasa «Rīkojumu Vēstnešā» š. g. 26. marta, numurā iespiestie noteikumi par skolu atstājēju pieteikšanu.

Maksājumi par piedalīšanos praktiskos darbos un laboratorijās izdarāmi saimniecības padomē Rīgā, Baznīcas ielā 5, nododot «maksāšanas zīmi», kas iepriekš saņemama no attiecīgo praktisko darbu resp. laboratorijas vadītāja vai viņa nozīmētā darbinieka, uzrādot tam matrikulu, kas derīga tekošam semestrim. Lekcijas un praktiskie darbi šini semestrī sāksies 28. oktobrī.

„Pūra lāde" Jēkabpils teātrī

Jēkabpils teātris šoruden sāk patstāvīgas teātŗa mākslas gaitas, jo atdalīts no Tautas Palīdzības un pagājušā sestdienā, ievadot sava darba otro sezonu, sniedza pirmizrādē P. Gruznas 3 cēlienu komēdiju «Pūra lāde».

Lugu iestudējis teātŗa mākslinieciskais vadītājs režisors Vilis Segliņš, kuŗš darbam piegājis ar lietpratību, un ar komēdijas sniegumu vietējo, neprofesionālo aktieŗu izpildījumā liecinājis, ka veikts grūts darbs. Tomēr, ņemot vērā, ka teātris jau lietpratīgā režisora vadībā strādā otru gadu, gribējās redzēt daudz raitāku, vieglāku un nesablīvētāku spēli. Varbūt, ka tas pirmizrādes uztraukuma iespaidā. Pie tam aktieŗiem jāatceras, ka tie uz skatuves runā ne paši sev, bet klausītājiem. Pirmizrādē aktieŗi nespēja parādīt saliedējumu un nerada arī ciešāku kontaktu ar skatītājiem.

Īsumā pievērsoties atsevišķiem tēlotājiem, visa atzinība pienākas šoruden angažētajam profesionālajam aktierim Vilim Stromam, kas karstā mīlētāja Rusuļu saimniekdēla Puķīšu Paula lomā kā radīts; Jānis Strauts saimnieka Kaivēnu Bērtuļa tēlu tvēris pārāk kariķējoši, citādi viens no labākiem sniegumiem; saimnieci Alvīni vienkāršos, siltos toņos tēloja Anna Plīkša, viņas vecākā meita Ilze—Olga Reinberga, un jaunākā meitas Jūle — Herta Subate, nejutās brīvas un iztēlē raitas. Nevainojami savas nelielās lomiņas veica Kaivēnu kalpi Kurlais Gusts — Jānis Pampulis un Brencis — Kārlis Brumbergs. Pasmags tēlojumā, ārējā maskā tomēr iespaidīgs Zultānu Sīmanis — Staņislavs Kambala; viņa meita Minna —Elvīra Vetere, sniedza atzīstamu vecmeitas attēlojumu. Nelielo lomiņu pārdomāti veica skolotājs Buchbinders — Arvīds Abiks. Ganu meita Lienīte — Skaidrītes sniegumā, daudzsološa. Izrādei krāšņumu piedeva arī ievītās tautas dejas un dziesmas, tikai pēdējās nevajadzēja sniegt solo partitūrā, kas nepavisam nepadevās.

Vienkāršas, bet izrādei piedienīgas dekorācijas gatavojis dekorātors—mākslinieks Alfrēds Kalniņš.

Izrādē noskatīties bija nākuši gan jēkabpilieši, gan arī krustpilieši. Patlaban teātris sagatavo otru šīs sezonas pirmizrādi — «Dienvidvējš», ko sniegs skatītājiem oktobŗa beigās.

Arv. Eglītis.

PRIVĀTĀS INICIĀTĪVAS BRĪVAI ATTĪSTĪBAI

B. Reprivātizācijas svinībās, kuŗās boļševiku nacionālizēto G. Ērenpreisa velosipedu fabriku atkal nodeva atpakaļ tās dibinātājam un īpašniekam, kā goda viesi ieradās vācu bruņoto spēku, civilpārvaldes un zemes pašpārvaldes pārstāvji. Ģenerālkomisāra vārdā reprivātizācijas aktu noturēja saimniecības galvenās nodaļas vadītājs Dr. Dr. fon Borkę. Savā uzrunā viņš izteica prieku par iespēju šo Rigas lieluzņēmumu nodot atkal tā vira rokās, kas sācis ar mazumu un centīgā darbā un ar neatlaidību savu mazo pasākumu pārveidojis lieluzņēmumā. Šī reprivātizācija, tāpat kā agrākās, pierāda to, ka vācu vadība atzīst privātās iniciātīvas brīvu attīstību. Atdodot šo īpašumu atkal tā tiesīgam saimniekam, vācu vadība nesagaida pateicību, bet gan pastiprinātu vadītāja un strādājošo darbu, pildot tos uzdevumus, kuŗus kaŗš uzliek visiem. Saņemot reprivātizācijas dokumentu, G. Ērenpreiss izjustos vārdos izteica savu pateicību. Arī šis fakts — viņš pasvītroja — ir jauns pierādījums tam, ka Lielvācijas Vadonis un valsts cīnās par taisnību un tiesībām.

Jaunatnei jāgatavo dāvanu saiņi mūsu karavīriem

M. LJO štāba oficiālajā izdevumā jaunatnes vadītājiem «LJO Vadītājs» sniegti norādījumi par paciņu sagatavošanu mūsu frontes cīnītājiem. LJO štābs aicinājis jaunatnes vadītājus gādāt, lai īkviena vienība ar saviem dāvanu saiņiem lietišķā un gaumīgi praktiskā iekārtojumā un saturā, ar saini pievienotu vēstuli dzimtenes zēnam, iepriecinātu mūsu cīnītājus austrumos. Sagatavotie dāvanu saiņi ievietojami transportam piemērotās kastēs, kas jānosūta LJO štābam. Štābam nav jāsūta tādi saiņi, kuŗi adresēti kādam zināmam karavīram vai noteiktam «Feldpost» numuram, jo tāda veida paciņas Karavīru palīdzība neņem preti, un arī LJO štābam ne katru reizi izdodas tās nogādāt pēc piederības. Noteiktam «Feldposta» numuram adresētās paciņas var nosūtīt uz Rīgu, Annas ielā 2, ja vien laikrakstos publicēts, ka ir izdevība nosūtīt paciņas noteiktiem lauku pasta numuriem.

Aicinājums sagatavot saiņus cīnītājiem frontē attiecināms tiklab uz zēniem kā meitenēm, sevišķi pēdējām visvairāk jāpadomā par sūtu zeķu un cimdu sagādi, kuŗi karavīriem visvairāk vajadzīgi sākoties aukstajai ziemai. Arī zēni daudz ko var darīt, lai iepriecinātu cīnītājus frontē.

Kur skan?

L. Tie ridzinieki, kas nesen kādā jaukā, saulainā rudens dienā gāja pāri tā sauktajam Gaisa tiltam, bija izbrīnējušies, dzirdot mūziku. Jaukās melodijas plūda no kādas lielas ēkas tilta tuvumā. Šini ēkā parasti pēc paveikta darba vakaros sabrauc ļeļu dzelzceļa vagoni uz «naktsguļu». Lasītājiem varam pastāstīt, ka šoreiz šai telpā notika 67. darba pārtraukuma koncerts, ko Rigas galvenais raiditājs sadarbībā ar AS bija sarīkojis Rigas tramvaju darbiniekiem. Ka pēdējiem Bruno Skultes vadītā radiofona orķestŗa atskaņotās Čaikovska, Berlioza un Vitoliņa melodijas, kā arī solistu F. Vīksnas un M. Vētras izpildītās dziesmas tiešām patika, par to liecināja bagātīgās ziedu veltes un aplausu vētra, kas aizšalca vēl tālu pāri jau pieminētajam Gaisa tiltam.

JĀPAZIŅO KŪDRAS IZSTRĀDĀŠANAS DAUDZUMI

Eg. Daugavpils apriņķa vecākais agronoms, lai gūtu pārskatu par šini gadā izstrādātiem pakaišu un dedzināmās kūdras daudzumiem, caur rajona agronomiem ievāc ziņas par pavelkto darbu. Rajonu agronomi konstatē tikai tos izražotās kūdras daudzumus, kuŗus rakuši lauksaimnieki vai lauku organizācijas. Šis ziņas nekavējoties rajonu agronomiem jāiesniedz pagastu valdēm vai lauksaimniecības biedrībām. Bez košā gada izstrādājumiem rajonu agronomiem jāpaziņo arī krājumā esošā pagājušā gada izražotā kūdra. Tāpat jāpaziņo arī, cik ir kūdras šķūnīšu un to kopējais tilpums, kā arī cik un kāda tilpuma jaunu šķūnīšu būvei ir sagādāti materiāli. Atsevišķi sakopojami arī lielākie rajona kūdras ražotāji vai rašošanas pasākumi, par mēraukļu pieņemot pāri par 200 kubikmetru izstrādāto kūdras tilpumu. Šis ziņas līdz 1. novembrim apriņķa vecākam agronomam jāiesūta Lauksaimniecības galvenās direkcijas kūdras nozarei, tāpēc pagastu valdēm un lauksaimniecības biedrībām tās savlaicīgi jāiesniedz rajonu agronomam, kuŗš tās savukārt paziņos apriņķa vecākam agronomam.

MAZGĀJAMIE LĪDZEKĻI EVAKUĒTIEM KRIEVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM

B. Apgādes un sadales direkcija paziņo, ka, saziņā ar ģenerālkomisāru Rigā, no padomju Krievijas apgabaliem evakuētiem iedzīvotājiem, kas novietoti Latvijā, piešķirts 1 gab. putu ziepju un paciņa mazgājamā pulvera a 250 gramu kalendāra mēnesī katrai personai, kā bērniem, tā pieaugušiem. Bez tam topošām mātēm, kam dzemdības paredzamas mājās — 1 gab. putu-kodola ziepju un 2 paciņas mazgājamā pulvera a 250 gramu. Minēto devu iegādei vietējām pašvaldībām jāizsniedz iepirkšanas zīmes, atzīmējot par šo zīmju izsniegšanu sarakstā un sniedzot norēķinu saskaņā ar pastāvošiem noteikumiem («Rīkojumu Vēstneša» š. g. 25. maija 119. numurs).

Mazgājamo līdzekļu kartītes, tāpat arī smēķētāju kartītes, iepirkšanas kartītes un apgādes grāmatiņas minētām evakuētām personām līdz turpmākam rīkojumam nav izsniedzamas. Izņēmums ir vienīgi attiecībā uz evakuēto personu jaunpiedzimušajiem bērniem, kas piedzimuši pēc iebraukšanas Latvijas territorijā. Šiem Latvijā piedzimušiem evakuēto personu bērniem izsniedzamas apgādes grāmatiņas un citas pastāvīgiem iedzīvotājiem paredzētās kartītes tūliņ pēc bērna piedzimšanas.

Skolu durvīm veŗoties

(Sākums 1. lpp.).

darba, vēlreiz darba un nesavtīga ideālisma. Zināms, kara apstākļi un daudzi te neminēti šķēršļi pilnīgāku reālizēšanu traucē, bet visu mēs nedrīkstam novelt tikai uz ārējiem apstākļiem vien. Visos apstākļos te ir daudz ko darīt. Un šis darītājs un autoritāte ir atkal skolotājs un skolas priekšnieks. Viņam ir iespēja un arī pienākums pamudināt kūtrākos un neapzinīgākos vecākus, viņam ir iespēja aicināt un piesaistīt talkā savas apkārtnes sabiedrību, un viņa rīcībā nodots bērns, kas mācāms un vadāms tā, lai tas nepaliktu vēlākā dzīvē par lieku un nelaimīgu cilvēku. Tā kā augstāko tautskolu, caur ko reālizētos jaunatnes izlase, plašāku izvēršanu kara laika grūtību dēļ jāatliek, tad šīs problēmas risināšana jāturpina neatkarīgi no skolu sistēmas reformas.

Lieli mākslinieki un zinātnieki, nemitīgi strādādami visu mūžu, tikai mūža galā atzīst, ka viņi kaut ko ir panākuši. Arī skolotājs ir sava veida mākslinieks — jaunatnes dvēseles un intelekta veidotājs. Arī skolotāji pie zināmas pilnības var uonākt, tikai ieliekot visu sevi darbā. Lai kaut ko panāktu, vispirms lai nealzmirst katrs audzināt un papildināt sevi. Visas sludinātās metodes ir tikai palīglīdzekļi un ierosinātāji klases darbā.

Galvenais ir un paliek pats cilvēks—personība. Bet personība jāattīsta, jāizkopj. Savas personības veidošanā darba nekad nav par daudz. Īpaši daudz jāmācās tiem simtiem jauno skolotāju, kas savas skolotāja gaitas uzsākuši tūlīt pēc vidusskolas beigšanas. Viņiem jāzina, ka skolas un bērni nav viņu dēļ, tikai viņu algotās vietas dēļ, bet viņi uzņēmušies lielo pienākumu bērnu un visas mūsu nākotnes dēļ. Nobriešanai zināšanās un praksē paraugu netrūkst: kursi, grāmatas, vecāku kollēgu parangi, pašu darbs ar bērniem, novērojumi klasē un apkārtnē, pārdomas un sevis kontrolēšana un disciplinēšana, sava un visas tautas kopas mērķu un ideālu iegaumēšana un darbošanās to virzienā. Darbā ārpus skolas jāturpina jau agrākos gadu desmitos mūsu tautskolotāju nodibinātās tradicijas. Skolotājiem joprojām jābūt sava pagasta sabiedriskikultūrālās dzīves centrā. Sabiedrībai un tautai visos laikos un visos apstākļos vajadzīgs un vajadzēs stipru garīgu un morālisku balstu. Viens no stiprākajiem balstiem katrai tautai ir tās skolotājs. Skolotājs nedrīkst būt vājš, bāls un nenozīmīgs radījums, jo uz viņu skatās, no viņa mācās bērni, jaunatne un visa apkārtne. Dzīve nekad nav bijusi bez upuŗiem, īpaši lieli upuŗi visiem jānes šodien, bet uzvar tas, kas liels savos upuŗos. Ne kurnēšanā un citu pelšanā un kritizēšanā jāvada dienas, bet aktīvā izdarībā, savu pienākumu kāpinātā veikšanā. Runājot par mūsu skolotāju nostāju, mēs nedrīkstam aizmirst to boļševiku noslepkavoto un šausmu tumšā aizvesto 500 skolotāju nostāju un un darbu savas tautas labā. Viņi uzdrīkstējās arī terrora gadā apliecināt karstas sirdis un godīgu kalpošanu savai zemei un tautai. Mums, kam ir Dievs, jāvis palikt savā dzimtenē, ar visiem spēkiem, taisnu prātu un skaidru sirdi jāstrādā, jo no mūsu tagadējā darba un nostājas atkarīga arī mūsu tautas nākotne. Vislielākās grūtības reiz pārliet, un visi kaŗi reiz beidzas. Izbeigsies arī šis kaŗš, un dzīve un dzīviba turpināsies un atplauks par jaunu. Bet visas atplaukšanas pamatā ir stiprs cilvēks, bet stiprs cilvēks var sakņoties un izvērst savu darbibu tikai savā zemē un tautā. Mūsu tauta gadsimtiem cauri, ciešot vislielākos upuŗus, pastāvēja, pastāvēs arī uz priekšu un sagaidīs savu labklājības uzplaukšanu un brīvību. Skolotāja darbs klasē un apkārtnē lai ir šis brīvības garants. Novēlēsim mūsu skolotājam jaunajā mācības gadā izturību darbā, pašpaļāvību centienos, labas sekmes jaunatnes audzināšanā un ticību dzīvei. Kaŗa notikumi un tuvā fronte mūs ikdienas gaitās vienmēr turēs sasprindzinājuma stāvoklī, bet savaldība, miers un ticība uzvarai ļaus visas grūtības pārvarēt. Disciplīna un skaidra patriotiska nostāja domās un rīcībā lai pavada skolotāju klasē un ārpus tās.

Eiropas Maliena

Portugales slavas un spožuma laikmets

Uzmetot pavīršu skatu kartei, Portugale var likties tikai kā šaura zemes strēmele bezgala plašā Atlantijas okeana krastā, kas patvaļīgi atgriezta no pārējās Pireneju jeb Ibērijas pussalas, šī pret Āfriku izvirzītā Eiropas pirksta. Bet ceļotājs, kas lidmašīnā vai pa zemesceļu dodas no Madrides uz Lisaboni, skaidri saskata, cik strauji pārmainās zeme un daba, pārejot Portugales robežu, tās maigā, sulīgi zaļā un ziedošā ainava spilgti atšķiras no Kastilijas izkaltušajām augstienēm un Estremaduras mežonīgajām klintīm, kur ac gandriz nespēj ieraudzīt zaļu laukumiņu.

Spānijas un Portugales robežas ir nevis dabas, bet cilvēku roku vilktas, bet, ja tā tomēr ir tā valstu robeža Eiropā, kas visilgāko laiku, gandriz tūkstots gadu, palikusi nepārgrozīta, tad tas viņ jau liecina, ka Partugale nav vis kaut kāds patvaļīgs veidojums, bet tautiski un valstiski pilnīgi pastāvīga vienība, kauču arī tā bez šaubām ir tuva rada saval kaimiņienei Spānijai. Arī tās ilgā un raibā vēsture veidojusies pēc saviem īpatnējiem likumiem.

Portugales austrumu robeža diezgan precīzi iezīmē telpu, līdz kuŗai cietzemi spirdzina jūras augligā elpa, nodrošinot izlīdzinātu klimatu un gandrīz augu gadu ziedošus dārzus un zeļošas druvas. Tādā kārtā jūras svētibu jūt nevien piekrastes rūdīto zvejnieku ģintis, bet visa zeme. Un tomēr nevienmērīga apūdenošana, degvielu trūkums un citi apstākļi liek arī portugaļu zemniekam un zvejniekam cīnīties ar grūtībām. Rūpnieciskās iespējas pašā Portugalē ir mazas. Vienīgi volframa un alvas iegūšanas rūpniecībā kaŗš radījis augstu konjunktūru. Rūpniecības tālāku attīstību kavē galveno izejvielu — ogļu un dzelzs trūkums. Visdažādākās bagātības gan atrodamas Portugales kolonijās, bet šeit atkal ceļā stājas transporta grūtības un kuģu tonnāžas trūkums. Portugalei ir apmēram ducis aizjūras īpašumu, kas izkaisīti visā pasaulē. Azoru salas un Madeiru Atlantijas okeanā parasti pieskaita pašai Portugalei, kas kopā ar tām aizņem ap 92.000 kv. km lielu territoriju ar pāri par 7 miljoniem iedzīvotāju. Pārējie īpašumi ir kolonijas. Kapverdu salas, skaitā 14, Rietumafrikas piekrastē. Tālāk uz ziemeļiem Portugales Gvineja, Sao Tomē un Principa sala Gvinejas līcī, Angola dienvidrietumu Afrikā un Mozambika Austrumafrikā iepretim Madagaskaras salai, Makao sala pie Honkongas, trīs īpašumi Indijas rietumu piekrastē — Diu, Dumao un Goa, kā arī Timoras sala austrumu daļa Holandes Indijā.

ATTIECĪBA 1:22.

Visa Portugales kopplatība ir pāri par 2 miljoniem kvadrātkilometru ar gandriz 10 milj. iedzīvotāju. Tātad kolonijas ir 22 reizes lielākas par pašu koloniju valsti, tik lielas, cik Vācija, Italija, Spānija, Francija un Anglija kopā. Turklāt šajos aizjūras īpašumos atrodami gan metalli un ogles, gan nafta, dzelzs un dimanti, iegūstama labība un kokvilna, ādas un eļļas, cukurs un tabaka, vērtīgi koki un ziloņkauls, pie kam visi šie plašie un auglīgie apgabali līdz šim izmantoti tikai pa daļai. Grūti tādēļ iedomāties, ka kapitāla un cilvēku trūkuma dēļ Portugale kādu laiku savas kolonijas uzskatīja par nastu.

Un tomēr visas šis varenās zemju platības ir tikai paliekas no kādreizējās neizmērojamās milzu valsts, pār ko valdīja mazā Portugale. Tas bija Portugales slavas un spožuma gadu simts, kad toreiz nepilnu miljonu lielā tauta parādīja Eiropai ceļu uz plašo, nepazīstamo pasauli.

Portugales dārzos pirmo reizi Eiropā ienācās no Dienvidķīnas atvestie apelsīni, un vēl tagad Neapolē oranžas sauc par portogalli. Portugaļu zemē Japānas kamēlijas un Brazilijas fuksijas kļuva par mūsu kontinenta puķēm, Indijas zilā ciprese un Brazilijas araukārija izauga par mežiem. Šie svešie kontinentu augi, puķes un koki vēl šodien vēsta par Portugales ziedu laikmetu, par kādreizējo drošsirdzu jūras braucēju un kolonizātoru darbu.

Bet, neskatoties uz šis valsts slavas pilno pagātni un vēl tagad lielajām, trijos kontinentos izmētātajām bagātībām un plašumu, tagadējā laikmeta caurmēra eiropietis visai maz zina par Portugali. Tas tādēļ, ka pēc sava diezgan īsā varenības laikmeta Portugale ilgi snaudusi it kā apburtas princeses mieru, no kuŗa tikai nesen sākusi mosties jaunai dzīvei. Portugale ilgus gadu simteņus atradusies nevien kontinenta, bet arī vēstures nomalē, un pasaules notikumu skaļums tai aizdunējis gaŗām no tālienes. Jeb vai arī tas būtu viens no iemesliem, kādēļ šī valsts arī tagadējās vēstures bangās varējusi saglabāt savu mieru un netraucētību?

Portugales vārds cēlies no Porto Kalles ostas pie Duoro grīvas. Jau 1143. gadā šī valsts sev radīja likumus un satversmi, kas bija viena no priekšzīmīgākām visos viduslaikos. No pat viduslaiku sākuma Portugales vēsturi iezīmē biežas cīņas ar saraceņiem, mauŗiem un sāpcenšiem kastiliešiem. Cīņās izceļas Portugales pirmā karaļa Alfonsa I un Johanna I vārds, bet visvairāk nopelnu valsts vēsturē Johanna I jaunākajam dēlam Indriķim, kas vēlāk gūst pievārdu Jūras braucējs.

Kad princis Indriķis tēva karapulkos piedzīvo Ceutas iekarošanu Ziemeļafrikā, viņā mostas tāluma ilgas, tā viļina jūras plašums. Viņš pulcē ap sevi ģeografus, fiziķus, matēmatiķus, astronomus, nodibina observātoriju, ģeografijas un jūrskolu un jūras arsenālu. Laikmetā, kad visa kuģniecība un tirdzniecība atrodas itaļu pilsētu republiku un Spānijas rokās, notiek brīnumi: mazā portugaļu tautiņa, kas tikko bija tikusi pāri piekrastes kuģniecībai, kļūst par slavenu jūras braucēju, iekarotāju, kolonizētāju tautu un rada pasaulē pilnīgi jaunu ģeografiju.

Bet tas viss nāca tikai ar smagu ciņu, drosmi un sīkstumu. Indriķis pat bija pārliecināts par zemes lodes veida formu, bet pētniecības braucieniem tolaik bija grūti dabūt jūrniekus. Tie baidījās no vertikālajiem saules stariem uz ekvātora, kas sadedzinot katru kuģi ar visiem braucējiem, no milzu magnēta kalna, kas izraujot kuģim pēdējo naglu un no citām briesmām. Un tomēr, nevērojot arī pasaules zobgalības, Indriķis Jūrasbraucējs panāk savu. 1419. gadā viņš atklāja Madeiru, 12 gadu vēlāk — Azoru salas, pēc tam Kapverdu salas un ar saviem kuģiem notausta visu Afrikas rietumu krastu līdz pat Sierrai Leonei un ekvātoru.

Visa Afrikas piekrastes vēsture ir tīri portugaliska, un tas vēl tagad atspoguļojies piekrastes apgabalu vārdos. Pēc Indriķa nāves viņa gaitas turpina Johanns II, atklājot Sao Tomē un Principa salu, šķērsojot ekvātoru un sasniedzot Kongo grīvu un Valzivju līci. Kaut nonācis tam tuvu, viņš tomēr Afrikas dienvidus galu nesasniedz. To paveic Bartolomejs Diazs 1488. gadā, apbraucot Labās Ceribas ragu un paveŗot ceļu uz Indiju. Viņa kuģa komanda tomēr grib atgriezties dzimtenē, un tā lielākos laurus plūc Vasko da Gama ar 4 kuģiem, apbraucot Afriku, tās austrumu krastā atklājot Mozambiku un izceļoties Indijas rietumu krastā.

PASAULI SADALA AR LINEĀLU

Vēl Indriķa laikā pāvests Nikolajs V. «uzdāvāja» Portugalei visas atklātās un vēl atklājamās Afrikas piekrastes, jo tolaik visas pagānu zemes skaitījās pāvesta neierobežotā valdīšanā. Pēc Amerikas atklāšanas abas sāpcenses — Spānija un Portugale — atkal griežas pie pāvesta, un Aleksandrs VI nospriež šādu «Zalamana» tiesu: viņš novilka resnu svītru pa 40. meridiānu, — kas no tā rietumos, tā Spānijas tiesa, bet kas austrumos — tas pieder Portugalei. Tik vienkārši tolaik ar lineālu sadalīja pasauli! Tā Portugale ieguva Afriku, Indiju, Ceilonu, Zunda salas, Moluku salas un 1500. gadā atklāto Brazīliju, kuŗas toreiz nepazīstamie krasti pāri atradās austrumos no 40. meridiāna.

Karaļa Manuela, saukta arī Lielā un Laimīgā, laikā Portugale savus īpašumus vēl paplašināja, kļūdama patiesi par triju kontinentu valdnieci. Amerikas, Afrikas un Āzijas bagātības sapludā Lisabonā, zēla bagātas tirdzniecības sabiedrības, kuŗu nodaļas izplētās visā pasaulē. Portugaļu kuģi braukāja visās pasaules jūrās, un Vidusjūra bija kļuvusi nenozīmīga. Tā tas bija 500 gadu — līdz Suecas kanāla izrakšanai. Šini spožuma laikmetā Portugalē radās daudz slavenu būvju, starp tām pasakainais Belema klosteris pie Teho grīvas — vietā, kur ceļā devās Vasko de Gama. Turpat viņš arī apbedīts, tāpat Indriķis Jūrasbraucējs, Manuels Lielais un dzejnieks Kamoes, kas pats izbraukājis visus savas valsts plašumus, uzdāvāja savai tautai slavas pilno eposu «Luziadas».

Bet šis Portugales varenibas un ziedu laiks ilga tikai nepilnus 100 gadus. Jau iepriekš kļuva manāmas pagrimšanas iezīmes. Gan plauka kuģniecība un tirdzniecība un zelts krājās bagāto tirgotāju tīnēs, bet zemnieku mājas un amatnieku darbnīcas palika tukšas. Bez tam pie varas nāca vēl stiprākas un arī viltīgākas tautas, kas no Portugales imperijas kroņa izlauza pērli pēc pērles. Holande ieguva lielo mantojumu Dienvidafrikā un Āzijā, kaut gan vēlāk angļi tai savukārt atņēma Kapzemi un Ceilonu; 1807. gadā angļi atņēma Portugales floti, bet 1822. gadā — Brazilija pasludināja savu neatkarību.

Jaunu posmu Portugales vēsturē ievadīja maršala Gomesa da Kostas vadītā nacionālā revolūcija 1926. gadā un sekojošais valsts prezidenta ģenerāla Karmonas un ministru prezidenta, un ārlietu ministra Dr. Olivera Salazara autoritārās valdības laikmets, kas grib atmodināt apburto princesi no snaudas, atdot portugaļu tautai iepnumu uz slavas pilno pagātni. Tagad Portugale vairs nesajūt savas bagātās kolonijas kā slogu, kaut gan kaŗš loti stipri apgrūtinājis to izmantošanu.

Arī Portugalei kaŗa ietekme šobrīd nav varējusi iet secen.

Norādījumi malkas pieprasītājiem

M. Daugavpils pilsētas valdes malkas apgādes kantora vadītājs A. Kalniņš norāda, ka, izpildot un iesniedzot malkas pieprasījumus (attiecīgas veidlapas), daudzi daugavpilieši apzināti un neapzināti sniedz nepareizas ziņas par dzīvoklī dzīvojošo iemītnieku skaitu un saņemto malkas daudzumu. Šajā sakarībā malkas pieprasītājus malkas apgādes kantoris brīdina sniegt pareizas ziņas un ievērot šādus norādījumus:

1. Malku pieprasīt un saņemt ir tiesības tikai dzīvokļa resp. dzīvojamo telpu īpašniekam. Par dzīvokļa īpašnieku uzskatāma persona, kura maksā īres naudu par aizņemtām dzīvojamām telpām un kuras var uzrādīt īres kvītes, iesniedzot malkas pieprasījumus. Mājas īpašniekiem, kuri īri par dzīvokli nemaksā, iesniedzot malkas pieprasījumu, jāuzrāda mājas grāmata.

2. Malkas pieprasījumu iesniedzējam jāsniedz noteiktas un skaidras atbildes uz katru jautājumu malkas pieprasījuma veidlapā. Par apzināti nepareizu ziņu iesniegšanu draud nevien likumā paredzētais sods, bet arī tiesību zaudēšana saņemt tekošā apkures perioda vajadzībām pieprasīto kurināmo.

3. Dzelzceļnieki malku no pilsētas malkas apgādes kantora nevar saņemt, jo tie malku saņem ar savu darba vietu starpniecību.

4. Malkas pieprasītāji sadalīti četrās pamatkatēgorijās: a) brīvprātīgo karaviru ģimenes, b) iedzīvotāji, kuri piedalījušies malkas izciršanas darbos mežā, malkas izkraušanā vai citādi sekmējuši kurināmo sagādi, c) ģimenes ar mazgadīgiem bērniem un d) visi pārējie iedzīvotāji, kuriem dibinātu iemeslu dēļ nav bijis iespējams piedalīties kurināmā sagatavošanas darbos.

Daudzi pilsētas iedzīvotāji iesniedz malkas pieprasījumus tikai tamdēļ, ka kalpo kādā uzņēmumā vai iestādē, iedomādamies, ka šis apstāklis dod tiesības malku saņemt, kaut arī viņu pieprasījumi neatbilst iepriekš minētiem norādījumiem. Malku var saņemt un pieprasīt tikai dzīvokļu vai to daļu īpašnieki resp. tie, kas dokumentāriski var pierādīt, ka ir apdzīvojamo telpu īpašnieki — nomnieki. Pārējie apstākļi nedod nekādas tiesības malku pieprasīt.

JAUNO MĀCĪBAS GADU UZSĀKOT, pirmdien, plkst. 10 Daugavpils Jaunbūves visu konfesiju baznīcās notiks svinīgi mācības gada ievadījuma dievkalpojumi. Pēc dievkalpojumiem skolnieki dosies uz savām skolām, kur notiks laicīgi skolas gada ievadījuma akti.

ŠODIEN NOSKAIDROSIES DAUGAVPILS MEISTARS VOLEJBOLĀ

Sm. Šodien plkst. 13 Jaunbūves laukumā notiks svarīgā Dzelzceļnieku — Zemgaliešu 2 spēkošanās volejbolā, lai noskaidrotu Daugavpils meistaru.

Turpat plkst. 14 futbolā sastapsies DSB ar Zemgaliešiem. Visiem DSB futbolistiem, līdzņemot spēles piederumus, laukumā jāierodas jau plkst. 13.

APTUMŠOŠANAS NOTEIKUMI

jāievēro no plkst. 17.07 līdz 7.06.

Izraudzītas LJO meiteņu vadītājas Daugavpils apriņķī

M. Latvju jaunatnes organizācijas darbs ar katru dienu vēršas plašumā, un tiem daudzajiem zēniem, kas jau soļo Latvju jaunatnes organizācijas dalībnieku rindās, pievienojušās arī meitenes. Meiteņu iesaistīšana Latvju jaunatnes organizācijā vēl gan ir pašā sākumā, bet pāris piemēri Daugavpils apriņķa Latvju jaunatnes organizācijas dzīvē rāda, ka arī šajā nozarē organizācijai būs teicami panākumi. Kopš laba laika Daugavpils apriņķa LJO meiteņu vadītājas pienākumus uzņēmusies skolotāja Antonija Vērdiņa, kas nodibinājusi kontaktu ar LJO pagastu vienībām un atsevišķos Daugavpils apriņķa pagastos, nozīmējusi meiteņu vadītājas, kuru galīga apstiprināšana drīzumā paredzēta.

Par LJO meiteņu vadītāju Daugavpils pilsētā izraudzīta Velta Vedēja, Vārkavā — Monika Siksnāne, Aizkalnē — Ņina Sarkane, Aglonā, — Vera Mazure, Aglonas Skudrīšu vienībā — Broņislava Valaine, Naujenē — Erna Šķipare, Višķu Spogu vienībā — Veronika Bondare, Višķu ciemā — Jadviga Svirska, Līksnā — Anna Strode, Līksnas Tiltu vienībā — Marija Paukšte, Līksnas Vaboles vienībā — Eleonora Vērdiņa, Mežciema vienībā — Marta Krustiņā, Līvānos — Helēna Džardāne, Kalupē — Veronika Augustāne, Preiļu Anckinu vienībā — Tekla Spūle, Aulejas Grāveru vienībā — Broņislava Leicis, Indrā — Viktorija Arcimoviča, Krāslavā — Adele Dalbe, Skaistā — Margarita Skrivere, Preiļu pilsētā — Genovefa Ontužāne un Preiļu Šaurupes vienībā — Zvirgzdiņa. Pārējās LJO Daugavpils apriņķa vienībās meiteņu vadītājas līdz šim nav izraudzītas.

No līdz šim nodibinātām LJO meiteņu vienībām visaktīvākā līdz šim izrādījusies tālā pierobežas Indras pagasta vienība, kuras vadītāja V. Arcimoviča pratusi saistīt organizācijā jau 12 pagasta meitenes. Tā ir pirmā LJO meiteņu vienība Daugavpils apriņķī, kas līdz šim uzrādījusi tik labas sekmes jau pašā darba sākumā. Šķiet, ka visrosīgākais darbs LJO meiteņu vienībās sāksies ar jauno skolas gadu, kad savu vadītāju — skolotāju vadībā meitenes varēs uzsākt plašākas nodarbības.

Dažu technisku iemeslu dēļ Latvju jaunatnes organizācijas darbā šoruden izpaliks daži vērtīgi sarīkojumi. Līdz šim bija paredzēts, ka katrā apriņķī notiks jaunatnes ražas un darbu skates, kurā reprezentēsies tie LJO dalībnieki, kuri savu vienību skatēs saņēmuši augstāko atzinību. Tomēr šoruden šāda veida skates izpaliks. Atsevišķas LJO vienības pagastos rudens skašu rīkošanu turpina, un šādi sarīkojumi paredzēti Vabolē 17. oktobrī un Aglonā 31. oktobrī. Aglonā jaunatnes darbu skate apvienota ar plašāku vietējās lauksaimniecības biedrības sarīkojumu. Drīzumā arī citos pagastos notiks jaunatnes skates, kas noslēgs Latvju jaunatnes organizācijas dalībnieku rudens darba posmu.

Zēniem — LJO dalībniekiem tagad dota iespēja piedalīties militārās pirmmācībās Lielvācijā, kur noorganizētas speciālās jaunatnes militāro apmācību nometnes. No Daugavpils apriņķa LJO dalībniekiem šajās nometnēs varēs piedalīties ne vairāk kā 8 dalībnieki. Militāro nometņu dalībnieku izraudzīšanu LJO apriņķu vadība jau uzsākusi un pieņēmusi pirmo kandidātu iesniegumus. Lielvācijā notiekošajās jaunatnes militārajās nometnēs kā vadītāji piedalīsies mūsu pašu virsnieki un instruktori kopā ar Lielvācijas jaunatnes vadītājiem.

Jaunatnes rosme Skaistā

M. Boļševiku gadā sarkanie varas vīri Skaistas pagastu sevišķi centās boļševizēt, izmantojot saviem nolūkiem daudzus un dažādus līdzekļus. Starp tiem pieminams, ka Skaistas pagastā bija vairāki desmiti sarkano stūrīšu, no kurienes boļševiku varas vīri centās jauniem un veciem ieklāstīt savas mācības. Tomēr latvju jauniešu ausis baigajā gadā pret šīm mācībām palikušas nedzirdīgas, un to sevišķi varam redzēt tagad, kad laukos darbu sākusi nacionālā Latvju jaunatnes organizācija. Tāpat kā daudzos citos pagastos, arī Skaistā kopš laba laika nodibināta LJO vienība. Kaut arī tajā nav sevišķi daudz dalībnieku, tomēr viņu rosme un latviskais gars rāda pilnīgi skaidru un noteiktu nostāju.

Pagājušā svētdienā LJO Skaistas vienība vietējā pamatskolā kopā ar vecajiem zemes kopējiem — pagasta lauksaimniecības biedrību, bija rīkojusi ražas skati, kurā varēja redzēt daudzus skaistus izstādījumus. Ar prieku jāliecina, ka šajā sarīkojumā jaunā paaudze reprezentējās vairāk par veco, un pirmajiem nebija nemaz zemākas kvalitātes izstrādājumi, kā vecajiem zemniekiem. Visvairāk Skaistas jauniešu sarīkojumā varēja redzēt meiteņu darbus, no kuriem sevišķi izcēlās rūpīgi darināti rokdarbi. Kāda 13 gadus veca meitenīte bija izstādījusi pat audumus un tautas tērpu, ko tā gatavojusi pagājušā ziemā un šajā vasarā. Kaut arī pagājušā ziemā laukos rokdarbiem nebija izdevīga apgaismošanas trūkuma dēļ, tāpat arī šī vasara prasīja visu darba roku iesaistīšanu lauku darbos, tomēr čaklā latviete bija pratusi atrast veidu, kā izlīdzēties un padarīt tik skaistu un atzinīgi vērtējamu darbu. Arī zēni — LJO dalībnieki Skaistas vienībā izrāda rosmi un, kā to liecina vienības priekšnieks P. Punculis, zēni skatē bija domājuši izstādīt nevien sakņaugus, bet arī pašu audzētus trušus un rūpniecības augus — linus. Diemžēl šie izstādījumi, dažu technisku iemeslu dēļ, bija izpalikuši.

Rudens skates noslēgumā notika teātra izrāde, kuru noskatījās ap 100 cilvēku, cik vispār pamatskolas mazā zāle varēja uzņemt. Diemžēl jaunatnes sarīkojumā neredzēja gandrīz nevienu no tiem vīriem, kam kā pagasta dzīves vadītājiem vajadzēja vislielāko interesi pievērst jaunatnes darbam.

Kas darāms slēpotājiem rudenī

Sm. Jau pirms ziemas iestāšanās katram slēpju īpašniekam rūpīgi jāpārbauda slēpes, lai, tiklīdz sniegs pārklāj zemi, varētu sākt slēpot. Labi darījuši tie, kas slēpes pavasarī, pirms nolikšanas vasaras guļā, kārtīgi apkopuši, sasējuši un nolikuši piemērotā vietā. Lielais vairums slēpotāju tomēr ar tik atzīstamu čaklumu nevar lepoties. Ir krietni daudz tādu, kas pavasarī, atgriezdamies no pēdējā slēpojuma, slēpes nometuši kaut kur malkas šķūnītī vai pagrabā un arī vēlāk par tām vairs nav interesējušies. Nebrīnīsimies, ja nomestās slēpes atradīs nelietojamā stāvoklī. Tādā gadījumā atliek laikus mēģināt iegādāties jaunas slēpes. Turpretim, ja slēpes vēl taisnas un tikai vecā ziede pamatīgi salipusi, tad ar sildīšanu vai benzīnu tā jānoņem. Slēpes vairākas reizes uz primusa vai plīts jāsasilda un ar sausu lupatu jānoslauka karsēšanā izspiestais mitrums. Bet tad nāk pats grūtākais — slēpju piesātināšana ar bērza darvu, ja tā ir krājumā no pirmskara laikiem. Rūpīgi jāpārbauda arī slēpju pārējās daļas. Bieži vien saišu skrūvītes vairs tik stingri neturās vai arī pati siksna jau iepuvusi, vai ieplīsusi. Jāatjauno arī nodilušās slēpju malas, nogludinot ar ēveli. Tāpat jāatjauno slēpju galu un vidus izliekumi.

Slēpes šogad ir dārgākas nekā agrāk. Ja vien iespējams labot, tās jāizlabo. Vēl rūpīgāk jāgādā par slēpju zābakiem. Ieziešana, protams, bija jāizdara pavasarī, bet ja nav izdarīta, tad tagad tas jāveic nekavējoties. Virsāda un zole pilnīgi jāpiesātina ar taukvielu.

Katrs sports pareizi jāievada. Tāpat arī slēpošana. Šogad slēpošanas sezona paredzēta ļoti rosīga, un uzņēmīgākie sacīkšu slēpotāji jau sākuši meža skrējienus. Arī vienkāršiem «mirstīgiem», kas slēpo tikai prieka pēc, jāsāk ar pastaigām (soļošanu) mežā. Soļojot un viegli skrienot, ķermenis nostiprināsies, un pēc šāda priekštermiņa, izejot ar slēpēm pirmajā sniegā, pagriezieni un slēpošanas solis būs daudz drošāki. Pat visgarākie slēpojumi tad nespēs pārsteigt. Slēpošanas sporta cienītājiem (ne sacīkšu slēpotājiem) pietiks, ja tie trīs reizes nedēļā nosoļos 10—15 km. Ja visu to ievērosim, slēpošanas prieks būs daudz lielāks, un arī veselībai būs gūts daudz vairāk.

Lielāku vērību dārzkopības izglītībai

Eg. Lauksaimniecības galvenās direkcijas dārzkopības daļas vadītājs A. Ķiķķis mūsu laikraksta līdzstrādnieku informē:

Latgales augļu dārzos pēc bargo ziemu sala uzglabājušies vairs tikai 15 proc. augļu koku. Tāpēc Latgales lauksaimniekiem-dārzkopjiem nākotnē būs jāveic liels darbs augļu dārzu atjaunošanā. Soruden jau sākti pirmie priekšdarbi augļu dārzu rajonu izveidošanā, kurā ietilpst vairāki Latgales novada pagasti. Cik vērojams, pagaidām vēl dārzkopības rajonu izveidošanas darbā lauksaimnieki izrāda mazu interesi. Līdz šim pieprasījumus pēc augļu kociņiem iesniedzis neliels skaits lauksaimnieku, kaut gan stādāmo materiālu daudzums ir pietiekošs daudz lielākam lauksaimnieku skaitam.

Lauksaimniekiem, izveidojot augļu dārzus, stingri jāpieturas pie dārzkopības inspektoru norādījumiem. Dārzi jāizveido plānveidīgi, pieskaņoti saimniecībai, ieturot vajadzīgās atstarpes starp kociņiem, kā arī rindas. Tāpat lauksaimniekiem jābūt atsaucīgiem augļu sēklu vākšanā. Jelgavas apriņķis nodevis jau 50 kg ābolu sēklu, arī Cēsu apriņķa augļkopji, kuri ļoti cietuši no bargajām ziemām, nodevuši 12 kg ābolu sēklu. Nesaprotams stāvoklis Daugavpils apriņķī, kur līdz šim nodots tikai 1 kg sēklu. Cik atsaucīgi būsim sēklu vākšanā, tik labi sekmēsies arī mūsu augļkopības atjaunošanas darbs.

Lielāka vērība Latgales jaunatnei un dārzkopības darbiniekiem jāpiegriež arī dārzkopības izglītībai. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem par dārznieku un dravnieku izglītību, turpmāk vadošo darbu dārzkopībā varēs ieņemt tikai tās personas, kuras būs ieguvušas dārznieka palīga vai virsdārznieka nosaukumu. Minētie noteikumi paredz, ka dārznieka palīga nosaukumu piešķiršanu bez atsevišķa pārbaudījuma var lūgt visi tie dārzkopji, kas beiguši dārzkopības skolu vai atsevišķu mācekļa praksi dārzkopībā un pēc tam vismaz 5 gadus strādājuši savā arodā. Virsdārznieka nosaukumu bez sevišķa pārbaudījuma var lūgt piešķirt visi dārzkopji, kas mazākais 10 gadus patstāvīgi strādājuši kā vadoši darbinieki dārzniecībās.

Iespēju iegūt dārznieka-palīga resp. virsdārznieka apliecību, neizturot pārbaudījumu, var izmantot tikai šinī gadā. Lai iegūtu dārznieka palīga resp. virsdārznieka nosaukumu, tuvākā laikā jāiesniedz Lauksaimniecības galvenās direkcijas skolu daļai lūgums un īss dzīves apraksts, norādot izglītību un praksi. Par līdzšinējo praksi lūgumam pēc iespējas pievienojamas apliecības.

Pagājušā nedēļā Višķu dārzkopības skolā notika dārznieku palīgu pārbaudes, kurās piedalījās 6 audzēkņi. Diemžēl, audzēkņu praktiskās zināšanas bija vīsai neapmierinošas, tāpēc dārznieka palīga tiesības ieguva tikai 3 audzēkņi.

Vispārīgi Latgales jaunatnei lielāka interese jāuzrāda dārzkopības izglītībai, jo vēl aizvien izjūtams mācītu dārzkopju un dārznieku trūkums. Mācītus dārzkopjus Latgalē sagatavo Višķu dārzkopības skola.

DARBOSIES PRIVĀTIE KINOTEĀTRI

Sakarā ar privātīpašuma atjaunošanas soļiem, arī filmu nozarē vispirms tiks veikta lielākās kinoteātru daļas privātizēšana, ciktāl kinoteātrus var nodot atpakaļ agrākiem īpašniekiem. Pēc tam, pamatojoties uz austrumu reichsministra saziņā ar četrgades plāna pilnvaroto izdoto atsavināšanas atļauju, atsavinās agrāk žīdu vadībā bijušos kinoteātrus. Tātad nākotnē blakus citu teātru pārvaldītai mantas masai darbosies zināms skaits privāto kinoteātru. Sajā sakarībā izriet, ka Austrumzemes reichskomisāra 1941. gada 25. novembra noteikumu par filmu lietām 4. paragrafs iztulkojams tādējādi, ka šā paragrafa noliegums vairs neattiecas uz kinoteātru pasākumiem.

Radiofona raidījumu programma

KATRU DARBDIENU.

Plkst. 5 — vācu karaviriem, 6.15 — ziņas latviešu valodā, 7 — ziņas vācu valodā un koncerts, 8 — mūzika, 9 — ziņas vācu valodā, 9.10 — ziņas («Landesdienst Ostland»), 9.25—11.30 — pārtraukums, 12.15 — ziņas latviešu valodā, 12.45 — pusdienas mūzika, 14 — ziņas vācu valodā, 14.15 — ziņas («Landesdienst Ostland»), 15 — Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un īsas ziņas, 16.45 — ziņas latviešu valodā, 17 — ziņas vācu valodā, 18 — aktuālitātes, 20 — ziņas vācu valodā, 21 — ziņas latviešu valodā, 22 — ziņas vācu valodā, 0.15 — nobeigums.

Pirmdien, 18. oktobrī.

Plkst. 6.30 — rīta vingrošana, 6.45— mūzika, 11.30 — darbam un mājai, 14.30 — solistu koncerts: Helena Cinka-Berzinska (dziesmas) un Francis Vlašeks (čells), 15.30 — mūzika, 16 — pēcpusdienas mūzika, 17.15 — vācu dziesmu cikls: Emmi Maiera (Mayer) (dziesmas) un Viesturs Bišers (klav.), 18.30 — vācu karavīru stunda, 19 — priekšlasījumu cikls: Mūsu karaspēks, 19.15 — ziņas no karalauka, 19.30 — mūzika, 19.45 — politisks priekšlasījums, 20 — ziņas vācu valodā, 20.15—21 — Rīga: Kas katram tīk (no Leipcigas), 20.15—21 — Madona, Kuldīga un Liepāja: Dambis, Franča Skodas raidāmluga, 21.15 — Kas katram tīk (no Leipcigas), 22.15 — sporta ziņas frontei vācu valodā, 22.20 — nākošās dienas programma un sporta ziņas, 22.30 — māzā kamermūzika, 23.15 — deju mūzika un mūzika laika kavēklim (no Dancigas).

Otrādien, 19. oktobrī.

Plkst. 8 — rīta mūzika: vīru sekstets un skaņu plates, 14.30 — latviešu mūzika un literātūra: Harijs Avens (dekl.) un radiofona koris T. Kalniņa vadībā (Vecā Vidzemes sēta, tēlojums no Aidas Niedras romāna «Sieva»), 15.30 — mūzika, 16 — pēcpusdienas mūzika: F. Viksne un radiofona deju kapella, 17.15 — pēcpusdienas mūzika II: mandolīnu orķestris K. Viksnes vadībā, humors latviešu valodā un skaņu plates, 18.30 — vācu karavīru stunda, 19.15 — ziņas no karalauka, 19.30 — mūzika, 19.45 — preses un radiofona politiskais apskats, 20.15 — V. Ģildes koncerts: Ādolfs Steiners (Steiner) (čells) un radiofona lielais orķestris Ernsta Prādes (Prade) vadībā. 1) A. Dvoržaka Čello koncerts h-mollā Op. 104., 21.15 — V. Ģildes koncerts (turp.), 2) Joh. Brāmsa (Brahms) Simfonija Nr. 1., c-mollā Op. 68, 0.15 — latviešu karavīru pusstunda, 0,45 — nobeigums.

†

1943. g. 15. oktobrī šķīras no mums žēlsirdīgā māsa

Margrieta Kalms

Viņu mīļā piemiņā paturēs

Daugavpils pils. 3. slimnīcas direktors un darbinieki.

Izsakām 17. veikala vadītājam R. Kalma kungam un viņa ģimenei līdzjūtību sakarā ar viņa meitas

MARGRIETAS nāvi.

V. T. S. L. Daugavpils direkcijas direktors un darbinieki.

Izsakām sirsnīgu pateicību visiem, kas piedalījās 14. oktobrī mūsu dārgā

JULIANA ARCHUTOVSKA

izvadīšanā uz pēdējo dusas vietu.

Sieva, meitas un dēli.

Steidzoši vajadzīgs

aizvietotājs braukšanai uz Vāciju darbā kā strādnieks pret labu atalgojumu. Pieteikties Naujenes pag. Pritikinu sādžā pie Timofeja Bogdanova.

Dr. N. Kampe

Daugavpilī, Nometņu ielā (Gajokā) dz-ceļu ēkā 33.
Runas stundas darbdienās no plkst. 7,30—8,30, 15—16, izņemot sestdienas un svētku dienas.

Vajadzīgs bilancspējīgs **grāmatvedis.**

Of. ar iepriekš. nodarbošanos šī laikr. kant. zem «Grāmatvedis».

Jelgavas valsts ādmiņu skolā

Jelgavā, Dobeles ielā 41, tālr. 2669, 1. kl. vēl ir dažas brīvas vietas. Skolā uzņem ar pilnu tautskolas izglītību līdz 18. dzīv. gadam. Pie skolas ir kopmītne.

Direktors.

Skrudalienas pagasta valdei

(Ilūkstes apriņķī)

vajadzīgs sekretāra palīgs - dze, kas prot mašīnrakstīšanu, vēlams ar vidusskolas izglītību un praksi mašīnrakstīšanā. Alga pēc noteikumiem, brīvs dzīvoklis pagasta namā ar apkuri un dienesta zeme. Tuvākās pilsētas: Grīva — 14 km un Daugavpils — 15 km. Pašrocīgi rakstītus lūgumus līdz ar dokumentiem par izglītību, līdzšinējo nodarbošanos un īsu dzīves aprakstu iesniegt pagasta valdei līdz 25. oktobrim. Sīkākas ziņas pa tālr. Skrudaliena 1.

Steidzīgi vajadzīgi darbinieki:

vec. grāmatvedis, mašīnrakstītāja, vecākie un jaunākie rēķinveži.
Lūgumi iesniedzami slimo apdrošināšanas iestādes pārvaldes nodaļai Daugavpilī, Kr. Valdemāra ielā 50.

Dagdas ādu mītuvē,

Dagdā, pieņem ģērēšanai uz pusi no lauksaimniekiem — pašražotājiem visu ādu veidus, izņemot teļu un ar pilnu vilnu aitu ādas. Pie kam cūku ādas pēc ģērēšanas tiek izsniegtas pilnā apmērā.

Pilnvarnieks: Fr. Stepiņš

NOZAUDĒTA

no auto ceļā starp Krustpili un Viļāniem 16. oktobrī paka ar divām cepurēm. God. atradēju lūdzu nodot Vecslobodas patērētāju b-bā pret prēmiju kā pateicības algu.

MAINU

sieviešu rīta kurpes (laka) 35. num. pret 30.—31. num. bērnu zābaciņiem. Starpību piemaksāšu. Of. šī laikr. kant.

Ievietojiet sludinājumus laikrakstā «DAUGAVAS VĒSTNESIS»

Tautas Palīdzības 3. naudas loterijas

ĪPATNĪBAS:

1) ČETRAS KLASES (PIECU VIETĀ)

Atšķirībā no iepriekšējām Tautas Palīdzības naudas loterijām, jaunajā loterijā nebūs 5 klases, bet tikai 4. Šo pārkārtojumu izsauca Tautas Palīdzības un daudzu loterijas dalībnieku kopīgā vēlēšanās, lai loterijas norises laiks nepārsniegtu 6 mēnešus.

2) KLAŠU LOŽU CENAS — KATRĀ KLASĒ 2 RM

Pilnās lozes cena joprojām paliek 8 RM, bet, sakarā ar pāreju uz 4 klasēm, cenas klašu lozēm būs 2 RM katrā klasē. Klašu ložu apmaiņa līdz ar to būs ērtāka, jo tās nebūs vairs jāmaina 4 reizes, bet tikai 3 reizes.

3) VINNESTU KOPSUMMA LIELĀKA

Pārkārtojot loteriju uz 4 klasēm, vinnestu skaits nav samazināts. Attiecīgi palielinot IV klases vinnestu skaitu, panākts tāds pats vinnestu kopskaits, kāds bija piecklasīgā loterijā. Katra trešā loze vinnēs tāpat kā līdz šim, bet, sakarā ar dažu vinnestu palielināšanu, vinnestu kopsumma pieaugusi un tagad sasniedz RM 1.367.976,—.

4) IESPĒJA VINNĒT LĪDZ 100.000 RM

IV klasē tagad būs 4 prēmijas, pie kam šīm prēmijām paredzēta arī iespēja savienoties savā starpā un arī ar galveno vinnestu. Līdz ar to vislabvēlīgākā gadījumā būs iespējams vinnēt ar vienkāršu lozi 50 000 RM, bet ar dubultlozi 100.000 RM.

NENOKAVĒJIET LOŽU IEGĀDI!

RM 50,— tam,

kas uzrādīs personu, kas piektdien, 15. oktobrī, izdzina — iznesa meln. krās. «Wanderera» f-mas velosipēdu no Daugavpils I pas. stac. dienesta koridora. Piet. I stacijā slim. kontr. Leimanim.

Steidzīgi vajadzīgs

aizvietotājs braukšanai uz Vāciju darbā pret labu atlīdzību. Tuvākas ziņas Daugavpilī, 18. novembra ielā 23-1.

Atbildīgais redaktors — Eduards Zundāns (atvaļinājumā). Atbildīgā redaktora v. — Jānis Klidzēns. Izdevējs — Daugavpils pilsētas vecākais. Iespiests Daugavpils spiestuvē.

Literātūrai un mākslai

Servantesa Parauga noveles lasot

K. Rasiņa apgādā nule iznākušas Migela de Servantesa Sāvedras Parauga noveles Konstantina Raudives tulkojumā, ar Olgerta Ābelites oriģināllitografijām un kokgr[illegal]iem un Artura Apiņa grafisko izkārtojumu, liela formāta, 169 lpp.

Don Kichota autors latviešu lasītājam jau sen pazīstams, bet sevišķu spēlumu tas ieguvis pie mums, kopš viņa darbi parādījušies teicamajā K. Raudives tulkojumā: 1937. gadā — Don Kichota pirmā un 1938. gadā — otrā daļa, kad Skumjā Izskata bruņinieks mūsu sētā ierādās tai ietērpā, kāds cienījamam idalgo pienākas. —

Lai cik ievērojams būtu šis romāns, tas tomēr vēl nedod Servantesa mākslas pilnu spektru, bet tikai vienu tā daļu.— Spridī starp don Kichota pirmās un otrās daļas iznākšanu, Servantess laida klajā Parauga noveles. Cik augstu viņš pats tās novērtējis, par to liecina jau nosaukums. Prologā viņš saka: «Es savas noveles esmu nosaucis par Parauga novelēm, un tiešām, ja pamatīgi tās aplūko, tad nav nevienas tādas, kas nenoderētu par kādu teicamu paraugu; un ja es nebaidītos izplūst, tad es, droši vien, tev pierādītu, kādu labumu var iemantot no katras atsevišķās un no visām novelēm kopā.»

Lai ģeniālā spāniešu māksla kļūtu latviešu publikai pilnam pieejama, K. Raudive šērās pie Parauga noveļu tulkošanas, un jau 1939. gadā tās bija sagatavotas iespiešanai. Mūsu vēstures vētraļņie un baigie notikumi, diemžēl, spieda pārtraukt dažu labu iesāktu un darbu, un arī Parauga novelēm nācās gaidīt. Priekš četriem gadiem pabeigtais darbs tikai šodien ierauga dienas gaismu.

Ikviens mēs pazistam don Kichotu un viņu mīlam, mīlam tādēļ, ka viņš aizraujošī, līdz apmātībai tic cilvēka dziļākā būtībā slēptajiem pozitīvajiem spēkiem, visu skatot tā, kā tam vajadzētu būt, un nevis kā īstenībā ir.

Vai tad ikkatrs neilgojas visu skaisto iespēju piepildījuma?

Don Kichots un Servantess — kuru īsteni mēs mīlam? Mēs to nezinātu, ja mums nebūtu rokās nākušas Parauga noveles. Tās lasot, dziļi izjūtam un pārliecinājamies, ka visilelākais don Kichots ir viņa radītājs pats, mums vēl tuvāks par Skumjā Izskata bruņinieku, jo viņa ciešanas neizriet vis no nepietiekami skaidra pasaules skatījuma, bet gan no pārāk dziļas notikumu izpratnes, dižcenumam ikdienā sadurties ar tūkstoš noģēlojamiem sīkmaņiem, skauģiem un stulbeņiem. Servantess ieskatījies tik dziļi īstenībā, cik vien tas cilvēkam iespējams, viņš redzējis dvēseli kailu, ar tās netikumiem un dižcenumu, un šī dižcenuma uzvaras labad viņš ar īstu don Kichota fanatismu ar mieru lauzt šķēpus vienmēr un visur.

Novelēs mūsu acu priekšā atplaukst visa tā laika Spānija. Garām palet visu kārtu un šķiru ļaudis, dižu vecu dzimtu spoži un cildeni pārstāvji, tīklab kā vergi un ubagi, īsti un neīsti dzejnieki un filozofi, karaviri un pilsoņi, blēži un godprātīgi idalgi, trauslas, nevainīgas jaunavas un ielu meitas, urticīgas sievas un neķīstas savedējas vecenes, kurām pat raganas vārds vēl pārāk liels glaims. Gudrie tur sastopas ar nelgām, tikumīgie ar netikļiem, bet dzīvības elpu viņiem visiem ieņēvē Servantess. Pa lielākai tiesai viņi mūs uzjautrina vai iepriecina, bet tai pašā laikā mēs nemanot arī esam ko mācījušies, un, smiekliem aizskanot, pāri palīek pārdoma par lietu īsto un neīsto vērtību. Ikviena novele īpatnas burvības apdvesta.

Servantesa seju visilabāk ateedz divas noveles: Stikla licenciāts, un Viltus precības un suņu saruna. Vieglā formā Servantess šeit ietērpis dziļi nopietnas domas. Šais novelēs viņš pieskaņas visdažādākām sadzives parādībām un urskstiem, pātagodams un pienaglodams netikumus, vai nu tos sastop augstdzimušu nelgu, vai klaidonu vidū.

Stikla licenciāts ir gudrs un dziļi mācīts vīrs, kam kādu laiku uzbrūk ārprāts. Viņš gan pilnam saglabā visas savas gara spējas, zināšanas, atmiņu, bet no citiem atšķiras ar to, ka sevi iedomājas no stikla veidotu. Būdams ārprātīgs, viņš var atļauties izteikt jebkuru domu. Beidzot kāds mūks viņu izdziedē. Kad nu licenciāts izteic tās pašas domas un spriedumus, kā iepriekš — jo patiesība nemainās, vienalga, vai to izteic veselais, vai slimais — no viņa novēršas, un viņam, kauču visgudrākajam cilvēkam, draud bada nāve. Gudrā padomi nevienam vairs nav vajadzīgi, jo tie uzliek pienākumus un saistības. Tie valdzināja tikām, kamēr par tiem varēja pasmieties. Izārstētajam licenciātam atliek vienīgi pamest galvas pilsētu un doties kara laukā pelnīt maizes kumosu. Šķiroties viņš saka: «Ak, galvaspilsēta! Tu baro bezkaunīgus kiparus un mērdē badā gudrus un kautrīgus cilvēkus.» — Vai te nav vietas dziļam sarūgtinājumam? Un tomēr novele izskan bez disonances — «Un notika, ka zinātnes slavas vietā, par kuru viņš sākumā bija sapņojis, viņš ieguva slavu karā, izceldamies sava drauga kapteiņa Valdivijas karelvja vidū, un pēc savas nāves viņš atstāja gudru un drošsirdīga karelvja piemiņu.»

Novelē Viltus precības un suņu saruna valodas spējas brīnumainā kārtā iegūst divi suņi, Sipions un Bergansa. Abi, par to pārsteigti un ieliksmoti, steidzas brīnumaino balvu izmantot. Viens stāsta savu dzīvesgaitu, otrs uzmanīgi klausās, iemezdams pa vārdam, apvaldīdams draugu, ja tas pārāk novirzās sāpus, piemetinādams pa novērtējumam. Gandrīz ikkatra

replika ir sentence vai aforisms.

Kā rūgta ironija šķiet, ka savu lielāko gudrību, savas dziļākās atziņas, savus krietnākos ētiskos vērtējumus Servantess liek ārprātīgā un suņu mutē: vai tiešām patiesību tikai tad var paust, ja atrodies sabiedrisko kāpņu pašā lejas galā? Vai citādi iespējams tikai glaimot un liekuļot?

Servantess skumst par cilvēkiem, kas aizmirst savu diženumu un nokāpj no tā pjedestāla, uz kāda varētu stāvēt, uz kāda būtu jāstāv. Suņa Bergansas vārdi gan nāk no Servantesa sirds dziļēm: «Es dziļi ciešu redzot, ka kāds kabaļero sevi pārvērš par ķiparu. — Lai ķipars logās un mēdās, lai klaidonis bļauro kā ēzelis, jo viņi ar šo amatu nodarbojas, bet lai nekeras pie tādām lietām ievērojams cilvēks.» — Brīžiem liekas, ka Servantess izdala zobena cirtienus pa labi un kreisi, netiek saudzēti nedz mācīti vīri, nedz dižciltīgie.

Lasot šo skaisti izdoto grāmatu lapu pa lapai, pamazām nonākam divainas izjūtas varā: šķiet, te mums kas pavisam tuvs un tomēr dīvaini jauns. Grāmatu lasām kā oriģināldarbu. Tā ir latviešu valoda, bagāta, plaša, brīnumkrāsaina, bet šais pazīstamajās skaņās mums atmirdz jauna pasaule, kāds pilnīgi cits gars, pretim dveš dienvidu elpa. Atturīgajam, sevi noslēgtajam un dzedrajam latvietim kļūst saprotams kvēlais spāniešu patoss, un to spēj pat savaldzināt. K. Raudive tik dziļi iesildējis spāniskajā garā, ka to pilnam uzbur lasītāja priekšā. Pateicība pienākas tulkotājam, ka viņš nav tulkojis burtu ar burtu, bet gan saglabājis svaigu un neskartu oriģināla garu. Netrūkst neviena toņa no Servantesa plašā diapazona, lai tas būtu sonetā ietverts liegas mīlas sumināījums, vai arī vecenes Kaņisaresas baigi reālistiskais negliituma tēlojums. Tulkotājs šķiet pilnīgi identificējies ar autoru, un viņam pieticis spēka kļūt adekvatam interpretam. (Jāpiezīmē, ka ar Paraugu noveļu iznākšanu, tagad ir visi Servantesa nemirstīgie darbi latviešu valodā, atskaitot mazāk nozīmīgus darbus, kuŗus arī Spānijā vairs nelasa (poēmas, teātŗa gabali etc).

Grāmatas ārējais ietērps priecina aci, un viss izdevums ir viens no tiem, ko reiz rokā paņēmuši negribam likt nost, pie kuŗa allaž ar mīļu prātu atgriežamies kā pie laba drauga.

Frida Lauva.

Faustiskā dzīves izjūta

Ainas Dzīles apcere

III

Kļūst skaidrs, ka nevien Grietiņa, bet arī Fausts, nevien Lote, bet arī Verters ir dabas cilvēka ideāltēli, jo arī pašai dabai divas sejas: galīgā un bezgalīgā, neģitatīvā un garīgā. Minētos sieviešu tēlos, kā vispār Ģētes un visa viņa laikmeta izpratnē, daba parāda savu veidu saglabātāju principu, kamēr minētie divi vīriešu tēli ilustrē tās tieksmi pēc bezgalības un brīvības.

Tālāk mēs redzējām, ka nevien kultūra, bet pati daba sevi ir problēma un ka tas, kas sākumā šķiet kultūras vaina, vispēdējā nosacījumā sakņojas dzīves problēmatikā, kas izaug tās galības un bezgalības dziņu pretstatā. To ieskatot, kultūrpesimisms pārvēršas dabas pesimismā. Šis jaunās problēmatikas izjūta noved pie vētras un dziņu laikmeta krizes, kas sagatavo ceļu klasiskajam laikmetam.

Ģēte savos lielākajos jaunības darbos: Jaunā Vertera ciešanās un savā pirmatnējā Faustā (Urfaust), iemūžinājis šo krizi. Cik raksturīgs jau pats dzejdarba virsraksts: Vertera ciešanas! Šeit uz mums runā nevis kāda dabas idille, kā to sākumā varētu domāt. Visa šā darba smaguma punkts pārnests uz ciešanām, kas izaug cilvēka krūtīs kā viņa paša dabas būtība. Ārēji tās liekas ceļamies no Vertera nelaimīgās mīlestības uz meiteni, kas saistīta jau pie cita. Šo ciešanu dziļākais pamats tomēr daudz vispārīgāks; nelaimīgā mīlestība ir tikai slimību izraisītājs moments, kā to apliecinājis pats dzejnieks. Vertera ciešanu iemesls ir viņa vispārējā vilšanās dzīvē, ko rada nevien nelaimīga apstākļu sagadīšanās, bet katra verteriska cilvēka iekšēja daba, kļūdama tam par likteni. Šeit sabrūk fantazijas celtā iekšpasaule, ko mums tik gleznaini rāda Vertera vēstules, tā sabrūk, saduroties ar skarbo ārējo pasaull, neizturot bargo īstenības klimatu. Šai ilgstošajā atskurbuma stāvoklī Vertera sākotnēji tīk gaišajā un dzīvespriecīgajā sirdī pamazām iezogas dzīves apnikums, kas pārņem visu viņa būtni, līdzīgi tam, kā sākumā to bija pārvaldījis gaišais dabas prieks. Ja sākumā mīlestība dabai lika mirdzēt dieviškā svētprieka spožumā, tad vēlāk, apmācoties mīlas debesīm, ap viņu satumst arī daba, un mūžīgās dzīvības vietā tas sevi ierauga mūžam atvērta kapa priekšā.

Vertera pasaules atskurbinātā dvēsele pēdējo glābiņu meklē, piekļaujoties jaunai domai, kurai tas tad atdodas ar visas savas krāšņās fantazijas kvēli: domai par nāvi. Šo domu ietīdams poētijas burvju plīvurī, to lolojot tā kļūst tam mīļa un tik neatvairāma, ka beidzot to ierauj atvarā.

Ja nu šai pašā sakarībā apstājamies pie pirmatnējā Fausta, tad atcerēsimies, ka tas būtiski ir kaut kas cits, nekā vēlākais Fausts tā galīgajā veidā. Pirmfaustā mēs vēl nesastopam ne līgumu ar velnu, ne arī varoņa šķistīšanos. Pirmfaustu raksturo zemes gara piesaukšana un Grietiņas traģēdija. Bet tieši šeit atklājas Fausta nebeidzamā dziņa dzīvot. Šai dzīves dziņas problēmatikai veltīsim mazliet vairāk uzmanības.

Zemes garu pats Ģēte vēlāk nosaucis par pasaules un darba ģeniju. Vieglāk to varētu, varbūt, raksturot ki dzīvības garu, kas, mūžīgi viļņojot, mainās līdzīgi jūŗai plūdos un atplūdos, līdzīgi ugunij, šaudīgi liesmojot šurpu turpu, nekad neapdzīsīot. Tas, ka Fausts piesauc šo garu, izriet no viņa paša dabas, no viņa nerimstošās dziņas aptvert visumu un nekad neapmierināties ar daļējo. Fausts traucas, gāžas dzīvē, grib dzert no pašiem dzīvības avotiem. Bet kad zemes gars, viņa trauksmainās dvēseles ataicināts, parādās, Fausts nespēj izturēt šo skatu, jo, kā vēlākā dzejojumā Mefistofelis izsakās: viss šis visums ir radīts tikai Dievam. Fausts tomēr ar visu savu trauksmi nav nekāds dievs, bet gan viens no tiem problēmatiskajiem radījumiem, kam vārds ir cilvēks. Cilvēka dievišķās tieksmes pēc bezgalības tomēr iemiesotas galīgās formās. Cilvēks ir būtne, kas panes un saprot dzīvi vienīgi norobežotos veidos, nevis tās iekšējās bezgalības lieliskumā. Tā arī domā gars, atbildot Faustam: «Tu līdzinies tam garam, ko tu saproti, ne man!».

Zemes gara piesaukšana beidzas traģiski tādēļ, ka aprobežotais Fausts nespēj aptvert dzīves bezgalību. Bet mīlestība uz Grietiņu beidzas traģiski tādēļ, ka Fausts aprobežotajā Grietiņā, kas tam šķiet slēpjam visu dzīves laimi, nerod gandarījumu savām bezgalīgajām prasībām. Kā šeit, tā tur tā pati traģēdija, tā pati cīņa starp dzīves galību un bezgalību. Zīmējoties uz Grietiņas traģēdiju, varētu teikt, ka tajā dzīves problēmatika parādās visspilgtāk savā rūdamībā un ne tik daudz īrētā kā iekšējā, proti, tās iekšējo, dvēseliga saturu, piemēram mīlestības rūdamībā.

Lai gan Pirmfaustā vēl nesastopamies ar domu par Fausta pašnāvības mēģinājumu, tad jādomā, jaunais Ģēte savam Faustam gribējis piešķirt traģisku galu. Klasiskais Ģēte turpretim rādis izeju, pasargājot savu varoni no Vertera likteņa. Savā galīgi izveidotajā Fausta tēlā Ģēte mums parādījis, ka dzīves dabīgā problēmatika, ar kuŗas ieskaitīšanu beidzas vētras un dziņu laikmets, nav nekas neatrisināms. Viņš zināja, ka visus dziņu cilvēkus, kuŗiem trūkst morāliskā spēka, piemēlē Vertera likteņis, jo faustiskās dvēseles vētras un dziņu stāvoklis nav nekas ilgstošs. Vai nu tas jāpārvar, kā to darījis Ģēte un Šillers, iekšēji skaidrojoties, vai arī tas pārvar mūs pašus.

N. Neikšanīša fābulas

Blakus daudzajiem pēdējā laika izdevumiem latgaliešu dialektā nupat klajā ir arī iznākušas N. Neikšanīša fābulas «Dunduŗs skuduŗ pyuzni». Mūsu literātūrā fābulu krājumu nebijām redzējuši jau kopš ilgiem laikiem, un jābrīnās, kāpēc šis literārais veids pēdējā laikā tik ļoti aizmirsts. Mūsu jaunie dzejnieki gan mīl filozofēt un prātot par pasaules gudrībām, bet nemaz neapjauž, ka tieši fābulā visuzskatāmāk! var izpausties augstās gudrības, nemot talkā tēlus, attiecīgus spilgtus notikumus un fonu. Vai varbūt daudziem ir aizmirsies: kas gan ir fābula? Tad, lai atcerāmies!

Antīkajā literātūrā fābula aptver visādus stāstījumus pasaciņās, leģendās, teikās, novelēs, anekdotos un c. Romā ar fābulas vārdu atzīmēja arī drāmatiskos darbus (fābula pretexta, pārveidotā grieķu traģēdija ar saturu no romiešu dzīves; fābula togata — tāda pat komēdija u. c.). Par fābulu tagad saukto dzejas veidu pirmo reizi sastopam jau homēriskajās poēmās (Batrachomyomachija — varžu un peļu kaŗš). Šāda pat veida fābulas sastopamas arī Hesioda darbos. Solonam ir fābula par lapsu, kas nav gājusi lauvas alā; Semonids raksta par sievietēm un viņu rakstura īpašības salīdzina ar dzīvniekiem. Par šo fābulu tēvu uzskata Ezopu. Viņa vārdā tāpēc tiek nosauktas dzīvnieku fābulas, turpretim anekdoti par cilvēkiem vairāk saistīti ar tā saucamajām sibaritu fābulām. Par fābulu izcelšanos pastāv šāds uzskats: senlaikos, zūdot ticībai, ka kustoņiem ir tādas pat dvēseles spējas kā cilvēkiem, zūd arī interese par pasakām, kas bija dibinātas šādā ticībā. Tad daudzi senie rakstnieki sāka izlietot šādas pasakas kā piemērus un līdzības, runājot par cilvēka dzīvi. Fābulas sāka izmantot budistu sludinātāji, lai ar alegoriju palīdzētu savu mācību darītu saprotamu vispliašākām aprindām. Pēc tam fābulas pārgāja uz Romu. Frančiem izcils fābulas sacerētājs ap 1600. gadu bija Lafontēts, vācieši — Gellers un Lessings, krievi — Krilovs, un latvieši — Pumpurs, Treimanis, Rainis un Plūdonis. Latgalē jau izcilas fābulas sacerētājs bija Francis Trasuns.

Jaunais Latgales dzejnieks N. Neikšanīts sacerējis it prāvu fābulu krājumu — 80 lappuses biezs, — ko sadalījis četrās daļās.

Pirmās daļas (Jāgas Makliātājs) fābulas saistās ar notikumiem cilvēku dzīvē, ietverot sevī novelei atbilstošu īsu, spriegu darbību. Parasti tās ir nevēlamas reālās dzīves parādības, kuŗas ietīrzā Neikšanīts. Fābulas pēdējās rindās viņš dod pamācību, un šis nodaļas atbilst «sibaritiskajam» fābulu veidam. Tā, piemēram, autors stāsta par lielbnieku, kas tikai dižojas ar saviem slavenajiem draugiem, un tāpat viņš nosoda nodošanos baudām. Savus morāliskos padomus autors prot pateikt aspratīgās senteces. Tā, piemēram, fābulas «Nasaticeigi brōļi» (12. lapp.) beigās viņš saka:

«Šam stōstam pamōceiba eisa jōsoka:
Na vyss, kas dur, ir osoka.»

Krājuma otrajā daļā. «Bezgaleiba» ietvertas dzīvnieku fābulas, trešajā — «Pamoz vēstures» apskatīti vēsturiski tēmati, bet pēdējā «Pōrsokas» ietilpst kā dzīvnieku, tā arī sibariskās fābulas.

N. Neikšanīts neizmanto jau sen pazīstamus fābulu motīvus, bet pats ir izdomājis it atjautīgas situācijas un personāžus, kā, piemēram: dunduŗs skuduŗ pūzni, peles aste un citas. Viņš atzīstami proť piešķirt fābulai piemēroto naivo izteiksmi, sarkastisko humoru un notikumu straujo kāpinājumu. Gan viņa princis Kondē, kardināls de Surdi, tad tomēr autors neaizraujas augsto varoņu sentimentālā cildināšanā, bet, piemēram, parāda marķizi pat mazliet drastiskā, parupjā situācijā. Tāds izteiksmes veids arī atbilst fābulai. Dažas fābulas manuprāt ir pārāk gaŗas, kā, piemēram, «Daidala labirinti» un «Bende», bet dažas atkal pārāk īsas — «Vēsturisks dialogs» 51. lapp.

Īsums gan ir fābulas dvēsele, bet pārāk pārspīlēts īsums ir arī fābulas nāve, kas iznīcina fābulas būtisko satvaru, jo pamācība viena pati bez fābulas dzejiski veidotā ķermeņa ir kaila fraze.

Tāpat Neikšanīša fābulām vēl jāizkopj forma. Viņš raksta brīvajā pantmērā, dažviet liekot atskaņas, dažviet atkal nē, un viņam vēl nebūtu jālevēro pats galvenais: arī brīvajā pantmērā ir stingrs iekšējs ritms.

Fābulu krājums jāuzskata par pozitīvu ieguvumu latgaliešu dialekta literātūrā, un tāpēc — lai autoram labas sekmes viņa turpmākajā darbā, it īpaši tās gaidīsim arī literārajā valodā.

Aleksis Dalbe.

Klāra Zāle.

Kā ogle

Gaiļ skūpsts kā ogle deinā man,
Ko šķiroties tu spiedi —
Un visi mirkļi pāri tvan
Kā tumši pelēes ziedi.

Es dēlnu cieši turu ciet —
Kam viņu vajā vērt?
Kā pekles rozes dzīve zied,
Kā pekle nātre cērt.

Pie debesu vārtiem

Vinca Krēves-Mickeviča stāsts

Tulkojis K. Duncis

(1. turpinājums)

— Bet kur tad es to Dievu atradīšu? — arvien vēl neceldamies jautā ganu virsaitis. — Stāsta, ka viņš dzīvojot kaut kur debesīs, bet es, puisīt, pat zināt nezinu, kur ir tas ceļš, kas ved uz debesīm. Bez tam, kādēļ gan lai es ietu pie Dieva, ja man no viņa nekā nevajaga?

— Ja esi miris, tad jāiet, bet ceļu atradīsi. Lūk, tev to parādīs tavs kaimiņš Kukis.

— Tu saki, ka esmu jau miris? — izbrīnējās ganu virsaitis un piecēlās pat sēdus. — Bet kā tad es varēju nomirt, ja neslimoju un esmu pavisam vesels.

— Kā tad, ja neslimojis nomiri, tad. Nāk, tagad abi ceļosiet pie Dieva.

— Nekā, brāl, neizdarīsi. Vajadzēs mums cejot, — viņu mierina Kukis. — Divatā tomēr būs mierīgāk un drošāk...

Ganu virsaitis pakasīja pakausi.

— Nu, ja sakat, nomiru, tad nomiru. Lai nu būtu tā. Bet kādēļ tad man jācejo pie Dieva, ja man arī te ir labi.

— Celies ātrāk, celies, — saka viņam nepazīstamais puisis. — Redzi, nomiri bez grēku piedošanas, bez mācītāja, arī krustu esi pazaudējis...

— Jā, ganīdams kaut kur to pazaudēju. Acim redzot, lienot caur krūmiem aizķērās un pazuda...

— Kā tad, kā tad!.. Tikko es attālināšos, tevi var ielenkt velni...

— Mm! Nav labi... Velnus es neesmu redzējis. Bet kas tu pats tāds esi?

— Esmu Dieva eņģelis... Celies ātrāk, jo man jāsteidzas.

— Redzu, ka vajag celties... Bet ja ne tie velni, tad gan no šejienes nekustētos...

Tikko ganu virsaitis piecēlās, viņš sajuta, ka sāka lidot arvien augstāk un augstāk kā putns, zemi vairs neaizskardams kājām...

Viņš palūkojās visapkārt un ievēroja, ka nekur vairs nevarēja saskatīt zemi. Tikai vienā pusē, pat stenēdams, steidzās Jons Kukis, lai nepaliktu iepakaļ, bet otrā — eņģelis.

— Tad gan vareni traucamies, — priecājās ganu virsaitis. — Pat jauns būdams, es tik ātri neskraidīju.

— Te es jūs atstāšu, — saka eņģelis. — Man vēl jāsteidzas pie citiem cilvēkiem un jāpaziņo Dieva gribā. Redziet, te ir trīs ceļi: viens uz debesīm, cits uz šķistītavu, trešais uz elli. Izvēlaties, kurš jums izdevīgāks.

To pateicis, eņģelis paceļa spārnus un pazuda.

Tikai tagad Guģis ievēroja, ka eņģelim ir spārni.

Palūkuši vieni, abi palūkojās visapkārt un redzēja, ka pa ceļiem, kas ved uz šķistītavu un elli, iet visīsākie ļaužu pulki — pat biskapi un garīdznieki, pat kungi un tāpat visdažādākie cilvēciņi un sievietes...

Ceļā uz debesīm, cik vien tālu sniedzās skatiens, neredzēja nevienu gājēju. Ganu virsaitis tūliņ nogriezās tajā ceļā un sāka iet.

— Zini ko, brāl, vai arī mums nebūtu labāk iegriezties šķistītavā? — viņu centās apturēt Kukis.

— Kādēļ? — pajautāja ganu virsaitis pat neapstādamies. — Vai tad es esmu mulķis, ja neviena nespiests ietu turp, kur man, kā cilvēki stāsta, nebūs vissai labi.

— Brāl, cilvēki, pat biskapi un mācītāji iet pa to ceļu, — steigdamies iepakaļ Guģim, skaidroja Kukis. — Redzi, viņi vairāk saprot. Arī mēs varētu iet līdzi viņiem. Pulkā tomēr labāk nekā divatā.

— Es, dzīvodams virs zemes, arvien rīkojos tā, kā man tas izlīkās labāk, neievērodams cilvēkus. Kādēļ tad gan tagad man vajag viņus ievērot?

— Tomēr nebūtu tik baiļīgi, kā tagad. Mazliet varētu pārciest arī kādas ciešanas.

— Brāli, tu esi īsts mulķis, kaut arī būdams dzīvs sevi uzskatīji par gudrīnieku. Kādēļ lai es bītos, kaut vai paša Dieviņa, ja es viņam neesmu nodarījis nekā jauna?

— Varbūt, ka arī neesi darījis, to es tev nevaru pārmest. Taču visi zinājām tīri labi, ka uz baznīcu staigāji pavisam reti.

— Protams, reti, bet kā es varēju biežāk staigāt, ja ik vasaru ganīju lopus?

— Un arī piedzerties mīlēji. Redzi, pat nomiri piedzēries, bez mācītāja, bez grēku piedošanas.

— Protams, dzēru, ja man bija par ko dzert jeb kad citi cienāja. Bet es arī dzerdams neaizmirsu Dievu. To viņam arī acis pateikšu.

— Jā, jā, jā... Bet vai tu nekad neapskaudi citus, kuŗi dzīvoja par tevi labāk?

— Kādēļ lai es būtu skaudis, ja man bija labi dzīvot tā, kā es dzīvoju.

— Bet vai tad arī teiksi, ka nezagi valdības mežu?

— Vai es zinu? Protams, ja vajadzēja īstabu iekurināt, ņēmu, bet vai tā bija zādzība, es nezinu. Bet kādēļ tad mežs pieder kaut kādai valdībai, bet ne man? Vai tad valdība, bet ne Dieva to audzināja, visu cilvēku un arī manai labklājībai?

— Nerunā aplam! Kas sveŝs, arvien palīek sveŝs.

— Kā sveŝs? Es tajā mežā uzaugu un nodzīvoju visu mūžu, bet to valdību nekad neesmu ne redzējis, un pat tagad nezinu, kas tā tāda ir. Varbūt cilvēki tikai meloja, ka ir kaut kāda valdība.

— Nemeloja, brāl, valdība tomēr ir, kaut arī es, kamēr biju dzīvs, nekad netiku redzējis, kas gan tā tāda.

— Kā tad, kā tad. Bet vai mūsu mežu tā ir redzējusi? Kā gan tai, bet ne mums, varēja piederēt mežs, ja tā pat mežu nav redzējusi?

(Turpmāk vēl.